

BETHA DITEQVEYELA BECCATVEN. III

*Nola gverotic gverora gabilitzala beshaditeqveyen
beccatven neurria, eta ossa contua.*

CAP. IX.

Rraiten du Salomonec, Iaincoare-
quin mintço dela. *Omnia in mensura Sap. 11.
& numero & pondere disposuisti.* Iau-
na, çure gournua eta ordenamen-
dua, hain da handia, eta hain aircina helt-
cen eta, hedatcen da, non munduco gauça
guztiac çontuan, pisuan eta neurrian egui-
ten baitituzçu. *Pondus & statera iudicia Domi- Eccles. 11
ni.* Pisua eta balantça dira iaunaren iulga-
menduac eta sentenciac. Ezta gutitceric, eta
ez berretceric : ezta soberaniaric eta ez esca-
fiaric : ezta inorantciaric eta ez eznuen vster-
ric: Guztiaç dacufqui, guztiaç daquizqui eta
guztiac berac bere escuz, bere ordenamen-
duaren arauaz, behar beçala quidatceintu.
Hain chehero, bat hanaca, bere gainqui, eta Gcher.
bereciqui, daqui Iaincoac, gauça guztien
betri, non gure buruco illeac ere, contatuac
baitadutça, eta ezpaitçaicu batere, haren ia-
quin gabe galtcen eta ez erortcen. Are bada-
qui cenbat parabisuraco diren, eta bai cen-
bat ifernuraco diren ere. Eta hanc berac da-
Luc. 12. &
11.

112 BETAA DIREQVEYELA

qui eta ez bertceec. Baduguztien contua, eta coniu segura eta guerliua. Hala erraiten du San Thomasec. *Numerus predestinatorum in saperna felicitate locandus, est certus & soli Deo cognitus.*

S Thom. 1.
p. 9. 2. Gal.
7.

Beccatuac, eta beccatuzco obrac, baititugu gueure gueureac, eta gueroc eguinac. Halaco moldez, ecen erraiten baitu laincoac berac Oseas Propheta baithan. *Perditio tua ex te Israel, tantū modo in me, auxilium tuum.* Israel guirifitinoa, galicea ceure ganic etre mediatceea duçu eneganic. Beccatua çurea da, barçcamendua da enea.

Oseas. 13.

August. lib.
de vita
Christiana
tom. 9.

Ordea guztiarequin ere badaqui Iaincoac gure beccatuguztien berria, eta contua: badaqui cenbat eguinen ditugun, eta bai cenbatetaraifio iguriquico çaicun ere. Hala erraiten du San Agustinec. *Sed hoc magis sentire nos conuenit, tandū unumquemque Dei patientia sustentari, quandiu nondū peccatorum suorum terminum finemque compleuerit: quo completo eum illico percuti, nec illi ullam ueniam iam reseruari.* Iaquin deçagun gauçabat, sentitcecoa baita, iguriquitcen dioela bat bederari Iaincoaren pacienciã, bere beccatuen neurria betha arteifio, contua compli arteifio: eta hura complituz guero, ezte la guehiago iguriquitceçic, eta ez barçcamendu erdiefteric. Badaqui Iaincoac contua, cenbat beccatu eguinen ditugun, eta bai cein handiac eta nolaz-

BECCATVĒN NEVRRIA. 113

eoac ere. Eta vztren gaitu contu haren com-
 pliccera, neurriaren bethatcera eta mucu-
 rucera. Deliberatua daduca anarteraino
 iguriquitceco. Permittcen du ehun edo ber- Geda.
 rehun beccatu eguin ditçagun, edo gutiago
 edo guehiago, berac daqui cenbat, chedea
 ibenia daduca; eta eztu nahi hartaric aitci-
 nago iragan gaitecin. *Circumdedit illud termi-* Iob. 38.
nis meis, & posui veltrem & ostia; & dexti vsque
huc venies, & hic confringes tumentes fludus tuos.
 Inguratú nuen itsafoa neure muguez eta mu-
 garriez, ibeni nerautçan arhe-sarraillac: eta
 erran nioen, huneraino, costaraino ethorri-
 co çara, eta ez aitcinago, hemen guelditu-
 co çara, hemen hauticoituçu, ceure vhinac
 eta hola hantu vrguilluac. Itsafoac hasserre
 denean, bere gaitz aldiac dituenen, badi-
 rudi iretsi behar duela mundua. Orduan ha-
 laco moldez iraquitcen du, non baldin bri-
 daric ezipalu, manatua ezipalego, lur guttia
 estal bailleçaque. Ordea Ieremias Prophe-
 tac dioen beçala. *Posui arenam terminum mari,* Ierem. 5.
praeceptum sempiternum, quod non prateribit, com-
movebuntur & non poterunt, & intumescent fluctus
eius & non transibunt illud. Badu itsafoac bere
 chedea, bere marra, bere mugarria eta ce-
 darrri iaquina, cein baita costa, eta costaco
 sablea, hareta eta legarra. Han hautsten da,
 han baratcen da, hangaitzago eta vrguillu
 ago bada ere, ematcen eta sofegatcen da.

114 BETHA DITEQVEYELA

Badaitzafoari, beçala ibeniderauca Iaincoac
 guçonari ere, bere arauaz bere cedarria, sei-
 fialatu dio noretaiño hiel, bere che dea, bere
 mugarria, eta marra. Eta nahiago badu ere,
 eztiereque marra harratic aiticinago iragan.
 Enseia ahal diteque, desira ahal deçaque,
 baiña alferric. Ceren guçonac liberratea na-
 hi badu ôgui eta nahi badu garzqui eguireco,
 içan agatic ere, ezta ez handic seguitcen, bai
 beccatuac librequi eta bere nahiz eguiten di-
 guela, baina ez nahiduen beçanbat beccatu
 eguindeçaqueyela, eta ez libertate hari nahi-
 duen beçanbat, irauñ araci ahal diaçayola.
 Ceren libertate haren gaigfeco eta nabusi da
 Iaincoa. Hare libertate hari eta haren iraupe-
 nari, gutien vste duenean, bortcharic eguin
 gabe, vrz araci diaçayo, hertz eta traba, da-
 raman bide gaixtoa. Azqui estendu edo so-
 bera estendu, bere batez aiticinago. Eta hala
 icufficoituçu iende thailu batçuc, neurriaren
 betharceaz, contu guti eguinic, abiadura han-
 di batequin, beccatu guchiago eguitera abiat-
 cen, eta erdurcen direla: eta hain cinez, eta
 deliberatuqui, non iduricen baitçaye, ecen
 ia han direla, eta deufec ere, hara helcetic,
 ecin guibela ditçaqueyela. Ordea icuffico
 dicuçu halaber, noiz eta gogoa cinezenic,
 harran ibenia baitaducate, eta lasterrenic ba-
 ito aci, orduan berean, edo aricasunez, edo
 incontruz, edo estropuz, edo heriotceac atra-

BECCATVEN NEVRIA. IIS

paruz, bere beccatu eguiteco gogoarequin, bidatz erditan guelditcen direla. Hala guerthatu ceican erregue Pharaoni: Israeleco semeen cõtra, egun daiño baiño deliberamêdu hãdia goarequin cihonean, erraiten çuela. *Persequar & comprehendam, disidam spolia, implebitur anima mea, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.* Erdietficoituz, atrapatucoituz aspertuco natçaye, guztiaz ezpataren ahortic iragantintuz. Bada orduan berean, hunela mintço cenean, eta cihonean, neurria bertheceican, contua oflatu, eta complitu ceican, eta veruna beçala itfas, ondarrera eroriric bere egunac accabatu ceitçan. Exod.5.

§ I.

I Tfasoco vntciac, bareca handiac, anhitz daduca, carga hãdia iasaitê du. Erditaraiño betheagatic, itfas gainean dago. Hirur laurdenac berthe agatic ere badabilla, oraiño aguerida. Guztia betha dadinean, hondatcen, eta ondoratcen da, orduan estaltcen da. Ceren ezta, soberaniac gainiez eraguin eztiçayonic, ezta bere neurria baiño guehiago daducayonic. Bada haur beror guertharcen çaitçu, ceure beccatuen cargarequin, çui ere. Eguiten diturçu hogoy beccatu mortal, eta oraiño bici çara, iguriquitcen deratçu iaincoac. Eguiten diturçu berrogoy, eta oraiño

116 BETHA DITQUEYELA

ere vztten çaitu. Eguiten ditutçu hirurhogoy, era guztiarequin ere badu pacientia, pairatcen derauzquitçu. Eguiten ditutçu lauretan hogoy, era orduan bethatçen da neurria, orduan mucururcen da, orduan gainiez eguinic, vntcia ondara beçala, çu ere, infernuco çolara erotcen çara.

Ordea eztut ez, hunetan erran nahi, iguriquitcen duela bethi laincoac, lauretan hogoy beccatu eguin arteiño : eztut erran nahi, ezte-la an arteraiño neurria bethatcen, eta ez orduan ere, orduan bethatcen dela. Aitcitic nola asco baita beccatu mortal bat infernura ioaiteco, venturaz bada cenbait, beccatu bat beragatic ifernuan dagoenic, beccatu batez neurria bethe duenic. Ohoin batçuc, anhicz ohoinqueriaren buruan vrcatceintuzte, era berriz bertce batçuc, bere hala lehenbicoan dira attrapatuac. Hala guerthatcen çaye bada beccatu anhitzequin edo gutirequin ifernura ioaiten direney ere. Batçuey iguriquitcen deraue laincoac luçaro, era bertce batçuey ez hanbat. Era cergatic ez ? Den beccatu mortalic itipienaren ere eguitera ere, veldur garen amoreac gatic, hartçaz neurria betha ditequeyenaz gueroztic. Eça hala erraiten dudanean lauretan hogoy garren beccatuaz neurria bethatcen dela, orobat derraquet, lehenbicoaz, bi garrenaz edo hirur garrenaz betha ditequeyela. Ceren nic comparacino

BECCATVEN NEURRIA. 117

hunetan, erran nahi dudana da, badela beccatuetan neurribat, badela ezaitcinago iragaiteco marra bat, eta contubat. Eta lehenbico beccatuaren eguitera ere bai, baiña guztz ere handi harat, hurrenecoaren eguitera, behar dugula ičan veldur, ceren hartçaz, lehenaz eguin eztena, neutria betha baititeque.

Eta hunetatic athera ahaldeçaquegu, eta iccas aohitz gauca. Lehenbicoça, cinez gaçaitçala, çu eta ni ere çordun gueure laungoicoari. Ceren venturaz anhitz baitago orai ifernuan, guc orainocoan eguin dugun baiño beccatu gutiagorequin; eta guc gueureacoraino, guehi ago balira ere, laincoarequin batean, erremedia baititçaquegu. Halaber, bi garrena, iccas ahaldeçaquegu hunetatic, bethi ere behar dugula ičan veldur, eta herabe beccatu eguitera, ceren ezpaitaquigu ceñiez cetratçé den contua, lehenbico eguitem dugunaz ala bi garrenaz. Eta guztien buruan iccas ahaldeçaquegu, eta athera hunetatic, erhoqueria handia dela, guc gueure buruan daromaguna, eta erraiten-duguna, beccatuen vtzten eta obra onen eguitem guero hasico garela. Ceren pensatu behar guendique, badela beccatuetan neurribat, contuiquinbat, eta guc destatcen, eta ordenatcen dugun guero hartara heldu gabe, contuhura compliditequeyela, eta neurria betha.

ERraiten du Aristotelec, eta hari jarrai quit.
 Aristo. 2. cen çaitça bertce philosopho guztiaç ere.
 ex anima *Omnia uiuentia, qua dicuntur natura constant a,*
 cap. 4. text *habent certum limitem sua quantitatis.* B cūcen
 4°. dicen gauça guztieç, badute bere neurria bere
 handitasunean, eta bai itipitasunean ere. Gui-
 çona ecin dateque, cigarra beçain itipi, eta
 ez cigarra ere, guiçona beçain handi. Eta
 nola bicitcen dicen gauça guztieç baitute bere
 handitasunean, eta itipitasunean bere pontua
 eta neurria, hala dute iraupenean ere bere dē-
 bora. Dembora batetaraiño, irauñ ahal
 deçaquete, eta ez guehiago : hādic harat guz-
 tiac dohaci, behehituaz, ahituaz, eta bere
 indarrean flacatuaz. Animalia batqueç,
 guehi ago irauñen dute, bertce batqueç baiño,
 eta bai çuhairzec ere. Ordea guztieç dute be-
 re dembora iaquinbat, eta neurribat. Hala
 dute bada beccatueç, eta beccatoreç ere bere
 arauaz bere neurria, eta contua cēbatetaraiño
 hel eta bai dembora ere, noiz arteraiño irauñ.
 Eta dembora hura complituz guero neurria
 bethez guero, eztu laiocoac guehiago igurit-
 quitcen. Hala emaiten du aditcera efcitura
 Esdræ. 4. Sainduac, erraiten duenean. *Vade & inter-*
 cap. 4. *roga mulierem pregnantem, si quando implenerit no-*

BECCATVEN NEURRIA. 119

uem menses suos, adhuc poterit matrix eius retinere partum in semetipsa? Coaz, eta gald guioçu emazte içorrari, ea bederatci hilia betheac, bethez guero, eduqui ahaldeçaqueyenz haurra fabelean? ihardetfico deratçu, ezetz. Ez eta beraz laincoac ere, beccatuen neurria bethez guero, ecin daducayo, bere iusticiaren arauaz, bere colera aguertu gabe. Eta erraiten badu ere Esaias Prophetac. *Expectat Dominus ut misereatur nostri.* Iguriquitcen du laincoac gutça, misericordia içaiteco: aditcenda, iguriquitcê duela, baldin neurria bethe ezpada, dembora complitu ezpada. Hala erran eta eguin ere çuen laincoac berac Noeren demboran, vholde handi harçaz mundua hondatu çuenean. *Impleto est terra iniquitate & ego disperdam eos cum terra.* Bethe da lurragaixta queriaz, mucurutu da malicisz, ezta beraz cer guehiago iguriquiric, ditçagon guztiac lurrarequin batean, gal eta honda, eta hala hondatu cituen. Isai. 38

Eta lurrarequin batean erraitendu *Disperdamus eos cum terra.* Ceren lurra guelditu batean ere, Ordea' Glossac dioen beçala. *Per lyranam falsedinem aquarum, ipsa terra peiorata est.* Vholde harçaz igueto lurra ere mehatua, eta flacatua guelditu cen. Pontu honetara ezta gaizqui heldu, San Matheo Euangelistac ibentcen duen comparacino bat, cei- Gene. 6
Math. 13

120

BETHA DITEQEYELA

ñetçaz frogatcen baita, beccatuetan beçala, obra onetan ere, neurria betha arteiño, eta çorhi arteiño, iguriquiten duela laincoac. Eta da comparacinoa. Guiçon batec erein çuen bere landan haci ona, ogvi bihi garbia. Baiña guero cenbait nahastecaric egotci çuen gaine- tic hâci gaixtoa. Eta demborarequin batean hafi ciren, haci biac, ona eta gaixtoa aguert- cen. Aguetta cirenean erran cioten, bere muthilec nabufiari. *Vis imus & colligimus ead* launa, çue haci ona eta garbia erein cenduen ceure landan eta alhorcean, baiña badacus agu, on harequin batean, soithu dela gaix- toa ere. Nahi duçu bada goacin, eta gaixto hura, athera deçagun, vildeçagun? *Non*. Ez ihardesten deraue, ez tut nahi. *Sinite vtraque crescere vsque ad messem.* Iguricaçue appurbat çaudete oraiño, luça eçaçue vzaraiño, viz quitçue haci biac, ona eta gaixtoa haztera, handitcera, eta çorhitcera: eta guero orduan ebaquico ditutçue guztiaç. eta onac ongui vilduric, eta çamaruric ailtcharuco, eta gaix- toac ere elccarganaric, sura egotcico ditut- çue Etçuen nahi çorhi arteiño, bere falsoiñe- ra, eta mugara hel arteiño, nehore vtquicit- çan ez eta çorhituz guero ere gueldi citecin.

Hala eguitendu bada gure laincoac ere, hala onequin nola gaixoequin. Iguriquitcen de- raue guztiey çorhi arteiño, bere mugara, fa- soiñera, eta neurria hel arteino. Eta guero orduan

BECATVEN NEVRRIA. 121

orduan, onac bere loriaco ailtchatceintu, eta gaixtoac seculaco penetara egotzteintu, Fruituac vrzten diturçu ontcera, vmozcera, eta bere safoinera heltcera: Hala vrzten ditu bada laincoac ere onac ontafunean, eta gaixtoac gaixtatafunean çorhitcera, eta neurriaren bethatcera.

§ 3

CVe laungoicoac icussiric, iarriceit-çala gaixtaqueriari iendeac, erran çuen bihoiz min handi batequin. *Tactus dolor cordis imrinfecus.* Ceren berac nahi etçue-Gen.6.na, munduco beccatuec, eraguiten baitce-raucaten. *Delebo hominem quem creavi à facie terra.* Neure eguin nuen guizon, neure defe-guinen dut, Khenduco dut lurraren gainetic. Eta hunetacotçat, deitu çuen. Noe ceritçan guizon bar, cein, bera cortci garten, etçhatiar guztia, guerthatu baitcen on eta iustu, eta hari erran çioen. *Repleta est terra iniquitate.* Bethe da mundua beccatuz eta maliciaz, gainiez eguin hurrandu gaixtaqueriaz. Eta hala deliberatu dut guztien, vholde batez defeguitera eta hondatcera. Ordea eman nahi derauerasti, eppe, termino eta espatio bicitecco, eta penitencia eguiteco, ehun eta hogoy vrthe. Eta bitarte hunetan çuc, erraitendio Noeri, bertceen auisatceco, eta ceure et-

127 BETHADITE QVEYELA

checoen salbatceco, eta halaber aniamalla fuerte guztietarie haciaren eta arraçaren guelditceco, eguinen duçu vntci bat, barcca handi bat, erran den gauçaco asco handi datequeyen beçalacoa. Eta hala eguin ere çuen. Eta hartan sarthu cirenac biciric salbatu, eta escapatu ciren eta ez bertceic.

Orai hemen behar da consideratu pontubat. Vntciaren eraguiteracoan. Erran cerauen Iaincoac, iguriquico cerauela ehun eta hogoy vrthez. Baiña baldin contua ongui atheratcen badugu, edirenen dugu, etcerauela iguriqui ehunez baicen. Ceren agueri da ecen, vntciaren edo barccaren eguitceco manua içan çuenean, bortz-etan ehun vrthe cituela Noec, eta guero seyetan ehunetara heldu cenean, ethorri cela vholdea. Cer erran nahidu bada hunec? Prometa iguriquico cerauela ehun eta hogoy vrthez, eta ez iguriqui ehunez baicen? Non dira gaineraçac? Cet murrizte da haur? Cergatic eztu bere promesa osloqui complitcen? Ihardesten du San Crisostomoc. *Antequam implerentur anni promissi, vniuersale introduxit excidium, & hoc fuit sacra misericordia maximum indicium. Nam quoniam vidit incurabiliter illos peccare, & non solum nihil ex indicibili longanimitate sua proficere, sed & incrudescere vlcera, propterea succidit tempus, vt ne maiori scilicet pena se obnoxios facerent. Eguia da prometatu cituen vrtheac complitu*

Chrylost.
Hom. 25. in
cap. 7. Ge-
nes. tom. 1.

BECCATVEN NEYRRIA. 123

gabe, igorri çuen laincoac vholdea. Eta haur
 içatu cen misericordia sacratuaren seiñale
 handibat. Ceren nola icussi baitçuen, egun-
 oro beccatu eguiten hari cirela, eta aincine-
 rat ere hala harico cirela, eta iguriquitçez,
 dembora guehiago emaitiaz, prober chu bai-
 ño calte guehiago helduceyela, beccatuen
 çauriac gordintcenago, eta gaizcoatcenago
 cirela, hobenduriago eguiten cirela, vrrical-
 duric, pena gutiago, ethorcequien amoreac
 gatic, gutitu cerauen dembora, eta laburru
 hogoy vrthez eman ceraue eppa eta prome-
 fa. Hunela ihardesten du San Crisostomoc.
 Eta arraçoïn ona da haur. Baiña ez ni narra-
 yon, gauçaren frogatceco. Hartaracotzat
 edireiten da bertcebat San Geronimo baithan
 eta ene vstez ez gaixtoa. Eta da arraçoïña.
 Prometatu cerauen, iguriquico cerauela
 ehun eta hogoy vrthez, ez ordea iguriqui
 ehunez baicen. Ceren ehun eta hogoy vrthez
 eguin behartcituzten beccatuac, edo eguin
 behar etcituztenac, ehunez eguin baitcituz-
 ren, ehunez neurria bethe baitçuten. Eta no-
 la neurria bethez guero, ezpaitcen cer gue-
 hiago iguriquiric: halatan, nola berac lehia-
 tu baitciren beccatu eguitera, eta neurriaren
 behatcera, deliberatu çuen laincoac ere hey
 biciaren laburtcera, eta hogoy vrtheren
 demboraren gutitcera eta eppaitera.

Vide Hieron. de qu. Hebraicis super hunc locum.

Hunetarie athera ahal deçaquegu, behar-

124 BETHA · DITEQVYELA

guendu queyela, guehiago bicitcea gatic bedere, beccatu eguitetic guibelatu, eta har-
tan neurria bethatcetic eicufatu. Halatan er-
raiten derauc Ieremias Prophetac Iuduey.
*Quare facitis malum grande hoc contra animas ve-
stras, ut intereat ex vobis vir & mulier?* Ceuen
buruon etfajac, Iaincoa gatic eguin nahi ez-
paduque ere, cergatic ceuen probetchua ga-
tic, eta guehiago bicitcea gatic bedere, et-
çarete beccatu eguitetic beguiratcen? Ezta-
çusaque, beccatu eguiteaz, eta hequen con-
tuaren complitceaz, bicia laburtcen duque-
la? Eta halatan bertcela hillen cineten baiño
Iehen, hiltcen çaretela? Ceren contua com-
plituz guero, ezpaitaguehiago bicitceric.

Prometatu cerauen gure Iaungoicoac
Abrahami eta haren ondocey, emanen cera-
uela Iudeaco çrefsuma on hura. Ordea etce-
rauen, prometatu eta berehala eman. Eta
cergatic ez? Ihardestendu Iaincoac berac.
Genf. 15. *Nec dum enim completa sunt iniquitates Amori-
theorum.* Ezterauet emaiten berehala, ceren
ezpaitira oraiño bethe eta complitu Amori-
thoen beccatuac, ceinec baitaducate herri
hura. Hec neurria betha deçatenean, eta
contua compli, orduan edequico derauet
hey, eta emanen Abrahami eta haren ondo-
cey.

Etçuen iduriz hala eguin Sodomaco equin
eta Gomorraco equin; hec erran eta bereha-

BECCATVEN NEURRIA. 125

Ja. Guehiago iguriquigabe, cerutic fubati, gorric erre cituen. Ceren ia orducoçat, neurria bethe baitçuten. Eta hunen gainean erraiten du San Agustinec. *Quo exemplo manifeste instruiuntur singulos secundū peccatorum suorum plenitudinem consumari, & tandiu ut conuertantur sustinere, quam diu cumulum suorum, non habuerint, delictorum, consumatum.* Exemplo hunetçaz emaiten çaicu aditcera, eta eracusten clarqui, bat bederari, bere beccatuac bethe dituenean, bethatcen çaitçala bere egunac ere; dembora hartaraino iguriquitcen çaitçala, eta ez guehiago.

Vide Aug.
de vita
Christiana
tomo 9.

Eta baldin orainocoan erran ditugungauça hanc guztioac eguiac badira, nola baitira eguiac: baldin Iaincoac deliberatua badauca iguriquitceco neurria betha arteino, eta ez guehiago. Certan pensatcen othe duçuc, orainocoan ere, buruan ille duçun baino beccatu guehiago eguin duçunorrec? Cer daquiçu hurran lehenbiceco eguinen duçunaz, çuc ceure neurria bethatcen duçunz? Contua complitcen duçunz? Cer daquiçu lehenbiceco eguinen duçun beccatuaren beguira dagoenz Iaincoa, cure eguinen accabatceco, eta mundutic atheratceco? Consideratcecoa, eta bethi ère gogoan eduquitceco, pontua da haur. Baina çuc pontu hunez eta bertce hunelacoez ère, contu guti eguiniç, ceure guero hartata laster eguiten-

116 BETHA DITEQVEYELA

duçu, eta bethiere gucro onduco çarela, eta çure neurria eztela oraiño betheco, erraitenduçu.

Ordea ceriçanenda, çure gucro hura heldugabe, çure beccatuen contua bere contura hel badadi? eta çure bicia ere accaba bada-di?

Consideracino haur beror, bertteric gabe, azco behar liçateque, ez guehiago guerotic guerora ibiltceco: edo bai behinçat beccatu baren eguitera çohacinean, haren eguitemic ixtitceco eta guibelatececo. Ceren pensatu behar cenduque ecen, eguitera çoacin beccatu hura, dela venturaz, çure azquen beccatua, eta hartçaz çuc ceure neurria bethatcen duçula, ceren etçara segur.

Anhitz beccatu eguin duçu oraiño coan, eta guziarequin ere, vizten çaitu oraiño Iaincoac, iguriquitcen detarçu. Beraz esperantça abalduqueçu, ez tuçula oraiño neurria bethic. Ordea betha deçaqueçu, lehenbico eguinen duçunaz, beraz haren eguitemic, behar duçu beguiratu.

Eta hala bira iraganac iragan, hec ahalic eta hobequiens erremedia ditçagun, eta aicitinerat guehiago eguitemic ahalez beguira gaitecin. Bethiere pontu haur, neurriaren bethatceco peril haur, gogoan eduquitcen dugula. Eta biçitcen garela, ez beccatuz eta gaixtaqueriaz, baiña ontasunez eta obra

MISERICORDIAN FIDATV. 127

onez, neurria betheric, azquenean ceruco
loria erdiets deçaquegun beçala.

*Anbitz valio duela Iaincoaren misericordiac
eta nola behar den hartan fidatu.*

C A P. X.

Rraitendu San Thomasec. *Fiducia* S. Thom. I.
p. qu. 129.
ar. 6. in cot-
po. & ad 3.
*est spes roborata, ex aliqua firma opi-
nionem.* Fidancia da esperantça bat
hortitztua, indarztatua, eta vstex
ongui fincartua eta seguratua. Duçunean
adisquide bat aberatla, botheretsua, eta ceu-
re eguiteco guztietan bethiere sin eta leyal
frogatua: halacoaren hitza dirutçat hartcen-
duçu, esquentceaz, emaitca beçanbat çaitçu:
haren promesetan, Kheinuetan eta are aye-
ruetan ere, fidancia handia daducaçu. Be-
raz hunelaran arraçoinequin eduquico dugu
guc ere fidancia handia, eta esperantça be-
roa, gueure Iaincoa baithan eta haren mis-
ericordian. Ceren han edirenen ditugu, are
abantailatuqui, fidatceco, eta esperantça
içaiteco, ahal diratequeyen segurança guz-
tiac.

Lehenbicoric, hura da gure adisquide,
eta hain adisquide, non cerutic lurrera iaut-

128 BEHAR DELA 1AINCOAREN

- firie, lurrean guregatic, are bere et sai guini-
tuelaric, bere bicia liberalqui eta volondref-
qui eman baitçuen. Hala erraitendu iondone
- Roma 5. *Pauloc. Commendat Deus charitatem suam in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.*
- Halaber hura da aberats eta botherettu.
Ceren cerua eta lurra, ceruco, eta lurreco
gauça guztieguin bereac, berac eguinac, eta
bere escuco baititu. *Domini est terra & plenitudo eius.* Eguin biteci, erraiteaz, eguin ci-
ruen, eta defeguin biteci erraiteaz, defe-
guin ditçaque. *Ipsè dixit & facta sunt.* Ezta
ibilteeric eta ez higitceric, ezta irauteric
eta ez harshartceric, haren nahia eta voron-
dateagabe. *In ipsa enim vivimus, mouemur & sumus.*
- Bada fintafunaz, bere hitzaren leyal, eta
jabe içaitiaz, ezta cer erranic. *Respicite filij nationes hominum, & scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est. Quis enim permansit in mandatis eius & derelictus est? Aut quis invocabit eum, & dextera illum?* Behaççaque mun-
duco ienderacino guztietara, eta edirenen
duçue, ezte la egun daiño, iauna baithan fi-
datu denic galdu, eta ez bere beharrean, be-
harden bidean, hura behartu duenic, bere
behâr duena gabe, guelditu. Halatan errai-
tendu erregue Davitec. *Lalla super Dominum curam tuam, & ipse te eructiet.* Nahi baduçu
- Pfalmo 23.
- Pfalmo 32.
- Açte 7.
- Ececl. 1.
- Pfalmo 54.

MISERIDIAN FIDATV. 129

çutçaz ongui dohan, eta ongui ilequi dadin, ibeintçatçu ceure esperantça, fidantça, eta ardura guzriac laincoa baithan, haren gairera egotz itçatçu. Ceren munduco iduriz erremedioric eziuten eguitecoey ere hanc edirenen derane eta emanen buru. Badirudi ecen hunen aditcera emaita gatic anbitz etan ere vitzten gaituela gueure laungoicoac. Hersturatan iartcera, eguitecotan sartcera, eta cerutic baicen, erremedioric ecin duquegun beçalaco pontura, ethortcera: lurraz, eta lurreco habe, iabe, eta faboreguztiez, etfuturic, cerura eta cerucoetara, fidantcia handirequin lasler daguigun amoreac gatic. Hala erraiten du San Chrisostomoc.

Quando res in maximam inciderit inopiam, tunc Chrisosto.
tu maxime spera; tunc enim Deus maximam suam homi. 17
ostendis potentiam: non à primordio, sed quando tomo 1.
res fuerit plane desperata. Eguitecoac eguiteco-
 ran direnean, galdugordean dabilitçanean,
 orduan educaçu çuc egun daiño daiño espe-
 rantça guechiago. Ceren orduan, eracutifico-
 du laincoac, bere bothere handia: ez eguite-
 coaren hastean, baiña bai premiaric handie-
 nean, eta nehondic erremedioric eztela, di-
 rudienean. Ceren orduan da laincoaren fa-
 boreaten eta laguntçaren safosiña eta punta-
 da. Beraz orduan behar duçu çuc laincoa
 baithan, eta haren misericordian, fidatu, eta
 esperantçatu.

130 BEHAR DELA IAINCOAREN

Eta hala eguiten duçun demboran, eztu ez iaincoac faltatcen, Aitcitic bere ontasunaren misericordiaren, eta botherearen eracusteagatic, orduan laster eguiten du, orduan heltcen çaitçu, orduan çuc pensatu ere eteen-duqueyen bidetic, erremedio igortcen deratçu. Iaquin deçaçun, bertce erremedio guztiae ahitu direnean, harenac hasten direla. Iaquin deçaçun bertce guztiec deus ecin eguinez vtcj çaitortenean, harc badaidiqueyela, eta orduan faboratcen çaituela.

Hala faboratu çuen Ionas Propheta hirur egunez eta gaez baleac sabelean biciric erabili çuenean. Hala faboratu eta beguiratu cituen Israeleco semeac ere itas-bazterrean, Erregue Pharaonec alde guztietaric inguratuae, eta ecin ihetic ceidiqueten beçala, vitez hartuae eta atrapatuae cedutçanean.

Hala faboratu çuen Susanna Legue çaharreco emazte prestu hura ere, bere senhartaz bertcerequin içan cela, falsoqui accusaturic, harritz iocacera, ceramatenean. Finean hala faboratu çuen Daniel Propheta ere, lehoinen arretic eta botheretic ossoric eta salboric athera çuenean.

Norc errançunqueyen, guiç on, bat hirur egunez eta gaez balearen sabelean ibiliz guero, biciric leihorrera ilquitco cela? Norc finhetçi çunqueyen Israeleco semeac, itas bazterrean, hain herritira handian içan cirenac, Pharao-

MISERICORDIAN FIDATV 131

nen escuetatic itçurico cirela? Eta Pharaon bera bere bothere guztiarequin ithoric han gueldituco cela? Norc pensatu çuqueyen Susanna gaixtotçat, condenaturic, plaçara galiceco atheraz guero, hanbat ohorerequin etcherat bihurtuco cela, eta haren accusatçailleac, eta condenatçailleac, haren leccuan conde natuac, eta iustitiatuac icanen cirela? Finean nori gogora citçaiçaiçon Daniel beçalacoa, lehoin-gofe-minduec bere mēnean, eta atçaparren artean eduquiz guero, defeguin gabe, eta iretçi gabe vricico çurela? Hauc dira Iaincoaren miracuilluac, Iaincoac berac eguin ahalcitçaqueyenac, eta ez bertec. Eta eguin citueniende hequen alditan. Ceren hec herstura hetan cirenean, bere esperantça guztia, fidantcia handirequin, Iainco baithan ibeni baitçuten. Hala ibeni gabez, Israeleco seme Egiptotic ilçqui cirenetatic, eta ciren Iosue, eta Caleph baicen, herri prometuan sarthu. Ceren guztien artetic, hec biç bai, baiña ez paitçuen bertec, Iaincoaren promesetan, eta erranetan, beharcen esperantça, sinhestea, eta fidantcia eduqui.

§. I.

A Biatu cen egun batez Iondone Petri, itçaz gainean, Iesu Cristo bere nabusia gana. Eta abiatu cen bere hala oiñez, vent-

132 BEHAR DELA IAINCOAREN

citic, eta chalupatic edo batelic gabe, leihor-
 rean ičan bailliz beçala, fidantcia handi bate-
 quin, esperantça segur batequin, bere Iainco
 nabusia gana, cihoanaz gueroztic, haren fa-
 borearequin batean, itsasoac iasanen çuela,
 excela ithoco, eta ez hondatuco. Eta etcen
 ez enganatu. Ceren fidantcia harc irann ce-
 raucan bitartean ialan çuen itsasoac, etcen on-
 dora, leihorrean beçain segurqui, eta gogort-
 qui, fincatcen cituen oiñac. Baiña guero
 haicebat iaiquiric, itsaso handitcen, eta ha-
 feretcen hafi cencan, hafi cen halaber londone
 Pètri ere, icitcen, iccaratcen, dudatcen, es-
 perantçaren, eta fidantciaren galtcen. Eta
 pola baitcihoan dudatuaz, eta fidantciaren
 galduaz, hala cihoan, itsasoan barrera ere
 sarchuaz, estaliaz, eta hondatuaz: hataco
 moldez, ecen azquenean, guztiz honda etce-
 din, bere nabusiac ezcuaz goiti eduquitceco,
 eman behar içatu baitceraucan, erraiten cio-
 ela. *Modica fidei quare dubitasti?* Ha fede
 appurretacoa, fidantcia gutitacoa, cergatic
 dudatu duc? Cergatic ezaiz leheneco go-
 goan, eta sinhestean sin egotu? Fidantcia
 ičan çuen bitartean, ongui ioan ceican, or-
 quan iasan çuen itsasoac. Baiña fidantcia
 hura saltatu ceicanean, saltatu ceican itsasoari
 ere, iasaitceco eta sostengatceco indarra, eta
 bothereta. Halatan erraiten du erregue Da-
 uitec. *Qui confidunt in Domino sicut mons Sion.*

Math. 14

MISERICORDIAN FIDATV. 133

Iauna baithan fidatcen direnac, S ongo oiha-
na, eta mendia beçala içanen dira: hura be-
çain fermo, finto, segur, eta bortitz.

Beraz hunelatan anhitz valiodu esperantçac
indar handia du fidantciac hain handia ecen
baitirudi, asco içanendela fidantcia hura bera,
bat bederaren, egoitecotan denean, eta guztiz
ere bere azquen finean gaixtoago bada ere,
salbatceco, eta bide onean ibentceco. Ez
horrelacoric. Hala iduriagatic, ezta hala,
ezta fidantcia bera asco içanen. Ceren e-
guia da, anhitz valio du fidantciac, indar han-
dia du esperantçac. Ordea aditcen dela ne-
urriz, soberania gabe. Ceren soberania guz-
tiac dira gaixto, hunen ondoco capituluan a-
guerico den beçala

*Iaincoaren misericordian fidaturic ezte la peniten-
cia eguitea gueroco vici behar.*

CAP. II.

ERraiten du San Agustinec, Iaincoa-
ren misericordian, sobera fidatcen
direnez, mintço dela, erraiten du-
tela halacoec. Misericordios da Ia-
incoa bihotz-bera, amorioz, eta ontafunez
bethea; beraz eztugu cer lehiaturic obra onen
eguitera. Ceren berdin ezta deufen perlic,

Vide Aug
de vera &c
falsa penit.
cap 4.
tom 4.

134 EZTELA IAINCOAREN MISERICOR

oro bat dabihar, oro bat da gueto. Ahalduegu esperantça, fidantça, eta segurantça bicitçe lucea emanen deracula : eta noiz nahi den; çahartcean, eta are hiltceracoan ere, gueure beccatu guztiaç barccatuco derauzquigula. Ceren hain gauça onac misericordiosac, bihotz-berac, eta, amoltsuac, ezliaquitque bertçela eguiten, ezliaquitque nehori gaitzic emaiten.

Gure gatic cerutic lurrera iautsi cen; gure gatic bicia emã çuen, gorpuzeco odol guztia ifuri çuen: eta odol hartçaz, bere aitaren, eta gure arteco irabua, eta etsaigoa khenduric, beccatuaren çorra osfoqui iusticiaren arauaz pagaturic, eta gathibutafunetic ere atheraric libertatean ibeni guinituen. Eta Iaincoac hunelacõ gauçaric eguin baiño lehen, legue çaharrean ere, gaixtoac berac condenatcen ciren eta ez bertceric. Beraz orai eztira gaixto guztiaç ere condenatcen, edo gaixtoac erraxqui ontcen dira. Ceren bertçela cer differencia liçateque leheneco demboratic hunetara? Edo cer probetchu guenduque guc, Iaincoaren mundu hunetan ibiliaz, eta penatuaz? Eta Iaincoac berac erran baçuen ere.

Math-20 *Multi sunt vocati, pauci vero electi.* Anhitz direla deituac, baiña gutiaç hautatuac: har-gatic eztogu guc guiristinos, cer icituric. Ceren guiristinoric baicen ezta salbatcen, eta gutiaç dira guiristinoac, guiristino eztirenen

DIAN SOBERA FIDATV BEHAR 135

aldean. Eta hala erraiten denean anbitz direla deituac, eta gutiac hautatuac, aditcen da Ientilac, Mairuac, Turcoac, Iuduac Luterac, eta munduco bertce guztiac direla doituac Baiña gutiac, guiristinoac berac hautatua, eta ez bertceric.

Hunela dio san Augustinec, erraiten dutela iende suerte batçuec. Baiña parteric guehienean erraiten dute gaizqui, eta gaixtoqui. Minçatce molde hau, gure etsai gaixtoaren buruan pensatua da, eta handic iltquia. Ceren orai, Iaungoicac heriotce errecibituz guero, erraz ago bada ere salbarcea, eta beccatuetaric iltquitcea lehen baiño. Ordea orai ere iltqui behar da, ezta erraztasun haren esperantçan beccatutan egon behar.

Nola etsai gaixtoac, gure laincoari berari, temploaren gainera tentatcera eramã cuenean, erran baitcioen. *Mitte te deorsum*. Egorz Mathi. 4. ceçala handic behera bere burua; Ceren berdin ainguiruec iasanen çutela, min hartceric beguiratuco çutela. Hala erraiten deratçu çuri ere orai. Egorz açu ceure burua go-goan dara billaçun beccatu horretan, obra eçacu, ceure desira compli eçacu, etçaitçala, deusec ere guibela. Ceren berdin nola Iainco baira hain on, eta misericordios, etçaitçu vrriquituco, etçaitçu calteric ethorrico. Çure gatic bicia eman çuenac, handat pena eta trabailuiragan çuenac, ezuez, hec guz-

176 EZTELA IAINCOAREN MISERICOR

tiac, alfer guertha ditecin, nahico, eçaitu gaticera vtico. Egotz eçaçu beraz ceure burua, eguicu beccatu, fida çaiteci, eççarela deusen veldur.

Haur da deabruaren hitzçuntça, haren escolan iracurtua, han ereiña, eta handic banatua. Iaincoaren misericordiatic, ontasunetic, eta passione sainduaren meritutic, eta valioffasunetic, nahi duçu hartu occasino, eta ausartcia, beccatu eguiteco, eta beccatutan egoiteco. Hamda itlustafun, eta itfutafun handia, era iende galduen contua haur, ecen gure salbatçaillea arrencuratu ezpacen ere, bere heriotce penatuaz, eta desohorezcoaz, arrencuratu, eta ser ticorru baitcen bide gabe hunetçaz, erraiten çuela. *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam.* Ene sorbalden gainean eguin çuten egur beccatoreec, han bere gaixta quera, hedatu, luçatu, eta çabaldu çuten. Etran nahi du. Gaixtoec bere gaixtaquerien eguiteco, eta hetan luçaro egoiteco, hartcen dituzte cimendutçat, eta occasinotçat, nic neure sorbaldcen gainean, errecibitu nituen açoteac, colpeac, penac, eta oinñhaceac. Eta hetan fidaturic, hetan esperantçaturic eta contu eguinic, berdin nic hequen gatic pagatu nuela, ausartcen dira beccatu eguitera, eta beccatutan egoitera, erraiten dutela. Misericordios da Iaincoa, maite gai tu, on-

Pfal. 128.

DIAN SOBERA FIDATV BEHAR 137

derizcu , bereac bere odolaz erofiac gaitu,
men menera gaitecinean , eztiçaigu falta:
beraz hardeçaquegu escu , eta licentcia cen-
bait beccaturen eguiteco Erran beharda
mifericordios dela laincoa , hunelaco ahapal,
diac , huncin itufiac pairatcen ditucnean.

§. 1.

SAN Basilio bertce hitz cunça batez ufat-
cendu , gauça hunetçaz mintço dencan,
erraiten duela. *Nam & ille misericordiam cum
iuditio exhibet , qui in pondere , numero & mensura
admititur cuiusque merita & appendit.* Ezta
dilla nehor laincoaren mifericordian sobera
fida. Ceren nola laungoicoac gure obra guz-
tiac , contuan pifuan , eta neurrian , contatcen
pifatcen , eta neurtcen baititu : hala bere mi-
fericordiaz ere , contuz , pifuz , eta neurriz,
iusticiaren arauaz ufatcen du. *Mel inuenisti
comede quod sufficit tibi , ne forte satiatas enomas
illud.* Dio Spiritu Sainduac. Ediren duçú
eztia , ianeçaçu bada neurriz , asco duçun be-
cain bertce , eta ez guehi ago asse-eguiric,ox-
ha eztaguiçon , ahotic bihur ezteçaçun.

Iuzticia minda , eta garratz , eta mifericor-
dia goço eta ezti. Ordea ezti hartaric , ezti
içan agatic , ezta sobera ian behar , ezta mife-
ricordiaren eztiçafuncan fidaturic , beccaturic
eguin behar. Ceren hala eguitca , ezti sobera

Basi. Hom
super psal
32.

Prou. 25

138 EYTELA IAINCOAREN MISERICOR
iateada.

Ecclef. 5-

Ne dicas miseratio Dei magna est, multitudinis peccatorum meorum miserobitur: misericordia enim & ira cito ab illo proximant. Ezcerraçula misericordios dela Iaincoa, eta ceure beccatu guztiaç barccatuco derauz quitçula. Ceren Misericordia eta iusticia hurbil dagotça Iaincoari, eta elccarri, eta iusticiaç beccatore tara daduca beguia. Misericordiaren eztafunari behatcen dioçun beçala, behatu behar dioçu iusticiaren garratztafunari ere. Ceren Iaincoa hain da iusticiati nola misericordios. Misericordia, eta iusticia berdin dira pisuan, berdin dira balantçan.

S. Tho. 22.
q. 21. ar. 2.

Eguta da San Thomasec dioen beçala. *Magis proprium est Deo misere & parcere quam punire, propter eius bonitatem infinitam, illud enim secundum se Deo convenit, hoc autem secundum nostra peccata.* Placent ago, eta laquet ago çaica Iaincoati misericordis, iusticia baiño, eta bai barccatcea ere, gartzigatcea baiño. Eta halatan vsatcen du anhitzetan ere bere misericordiaz, guc mereci gaberie, bere ontasuna gatic bera gatic; baiña ez iusticiaz, eztu behin ere vsatcen, guc lehenic gueure beccatuez hãrtara behartu gabe. Ordea içaiteaz denaz beçanbatean, bada Iaincoa baithan hanbat iusticia nola misericordia: Nola aguerico bajta, bertee munduan, hemengo dembora misericordiazco haur iragan dadinean. Harga-

DIAN SOBERA FIDATV BEHAR 139

ticerraiten du Propheta Dauitec. *Misericordiam & iustitiam cantabo tibi Domine.* Psalm. 139
 Iau- na, misericordia, eta iusticia cantatuco de- rauzquitçnt, biac berdin, hain ongui bata nola bertcea.

Misericordiaz soilqui, eta baccarric, iusticiaz conturic eguin gabe, mintço denac, eztaqui cer mintço den, ezru halacoac iusticiazen handitasuna iccusten. Eta iccusaçu nola ezruen iccusten. Çuc dioçu misericordios dela Iaincoa, eta ongui dioçu. Baiña çuc Iaincoa misericordios dela dioçunorrec, aditu behar ditutçu appurbat iusticiaren tornuac eta colpeac ere, hec adituric fidantcia erhoac, vtz ditçatçun amoreac gatic.

§ 3.

Iusticiaren lehenbico colpea, eta defarra içan cen, goirian, ceruco Aingiroetan Luciferren, eta haren lagunen gaincan. Ceruco Ainguiruric ederrena, abantaillatuena, eta Iainoaren adizquideric handiena, egotçi çuen iusticiae, vrguillutafuneco beccatu baten gatic, secula fingabecorçat, infernuco penetrara. Eta Ainguru guztien lehena, aircindaria, eta aguintaria, eguis cen Deabru, eta Deabru guztien buruçagui, quidoïn, eta caputain. Cen ederrena, eguin cen, itçustienç bere gogarena gaizquienç. Onhetienç

140 EZTELA IAINCOAREN MISEIRCOR-

Isai. 14.

gaitzetzenic; eta gorena, beherenic. Halaco luertez non Eſaiaz Prophetac hain iautzapen hãdiaz mirethric, galdeguiten baitio lucifer berats. *Quomodo cecidisti Lucifer qui mane oriebaris?* Nola errori cinen lucifer? Nola errori cinen artigarra, goicean goiz, oillari-cean sorteen, eta ilquitcen ohi cinena? Hain gora ceneũdecina? Handia eta ici garría içan-ccen, Ceruan iusticiac eguin çuen colpe hura.

Baiña eguin çuen lurrean ere bertce bat, ez bere arauaz atseguinagoa, baldin erre-meridioric ordenatu ez palitçaica, ccin baita Adanen beccatuari eman ceican gartzigoa. Ceruan luciferrec berac bedere eguin çuen beccatu; eta ezta miretzeco, nor bere beccatua gatic, penatcea. Baiña lurrean bertceren beccatua gatic, Adanena gatic, haren ondo-co guztiaç, are forthu baino lehen, bere amaren sabelean pirzten diren pontuan, diren beccatore, eta hobenduri: eta hanbat vrtheren buruan eztaquion, ahantz laincoari, beccatu hura, pore ezta miretsico? Cer ahal dateque iusticia bortitz agoric?

Misericordios da laincoa, eta bere misericordia guztiarequin, behadagoca ifernuan dagoen bari: iccuffen du, eta iccuffico du, nola milla vrthez, eta hamar millaz penatcen den. Eta guztiarequin ere, hala iccussi agatic ere, han bere leccuan vtzten du. Etçaica bat ere bihotzic hautsten: etçaica bat ere hala

SOBĒRA FIDATV BEHAR. 141

dagoē on-beharra vrricaltcē. Aitcitic atseguin haricen du, ceren hala penatcen den, eta nahi du pena dadin, eta are handic ilquitceco, esperantçatic gabe pena dadin. Gogortafunaren handia. Iusticiaren bortitza. Çuc di-oçu misericordios dela Iaincoa. Baiña humetan badirudi, iusticiatiago dela; eta iusticiac garait-cen duela misericordia. Eta arraçoiquin dirudi hala.

Ceren ezpaita bertce munduan içanen gaixtoentçat misericordiaric.

Misericordios da Iaincoa, baiña erran behar da iusticiati ere badela. Ceren munduari barccatçera, ecin deusec ere balacatu çuen, eta ez amotatu, bere semearen heriotceac baticen.

Misericordios da Iaincoa, eta guztiarequin ere Noeren demboran, çortçi presunaz bertce guztiac, vholde batez hondatu, eta accabatu cituen. Halaber Sodoma, eta Gomorra inguruneco bertce hiri batçuequin, Su bat cerutic igortiric, erre cituen. Halaber Datan, eta Abiron, Iurrac bere lagunequin iretçi cituen. Eta orduâ hec guztiac ifernura ciren. Eta orai ere ifernuratcen dira guiristino eztirenac. Eta veldur naiz guiristinoetatic ere, guehieneç, bide hura bera hartcen duten. Eta erraiten denean, anhitz direla deituac, eta gutiac hautatuc, guiristinoez ere orobat aditcen den. Ceren non da guiristinoric, guiri-

142 ETELA IAINCOAREN MISERICOR.

stino beçala biçtçen denic? Behar den bi-
dean Iaincoa laudatçen, eta cerbiçatçen du-
enic? Haren manamendu sãinduac beguirat-
çen diruenic? Edo bere nahicunde gaito-
baten complicetie, Iaincoa gatic guibelatçen
denic? Orheda munduan bat ere halacoric?

harri precia-
tuquin-
Abitçeva
emaitçea ga-
tic

Bai bada cenbait, çeren eliça eclo datçue
gabe. Ordea guti. Eta halatan eçcritura
sãinduan, comparatçen dira guristino onac,
harri preciatu beçala, guristino on ere guti
dela, batac beçain bertçeac, direla gaitz edi-
reiren. Eta nola bertçe harrietarie baita,
preciatuetarie baiño franco ago; hala dela
halaber condenatuetarie ere sa batuetarie
baiño guehiago. Solomonec dioen beçala
Scultorum infinitus est numerus. Erhoen contua
infinitu da, infinituquianhitz condenatçen da.

Bada baldin anhitz condenatçen bada, are
guristinoetarie ere, cergatic çu ere, guristi-
no içan agatic ere, etçara veldur içanen con-
denatuetarie bat guertha çaitecin? Oraino-
coan, anhitz egotci du Iaincoac ifernura,
cergatic bada etçaitu çu ere egotcico, baldin
egotci diruen hec beçala biçtçen baçara?
Vsteduçu çuretçat legue berribat iarrico dela
Vste duçu, Iaincoa han goitian, çu gabe,
ecin iragan ditequeyela? Edo çu ez haratceaz
beré loriatic galduco duela? Cer burupe,
cer priuilegio edo abantail duçu çuc orai, ifer-
nuan daudenec bere demboran çuten baiño

DIAN SOBERA FIDATV BEHAR. 143

guchiago, baldin hec beçala bicitcen baçara, ^{ez}
 hec beçala haratceco, edo hádic efcapatceco?
 Eta baldin laincoaré misericordiã fidatcê ba-
 çara, ezruçu vñte, orai ifernuan diren hec ere,
 bere demboran fidatcen cirela ? Iaquiçu ecen
 misericordiac iustuey loria beçala, iusticiac
 ere gaixtoey ifernua emaiten deraucia.

§ 3.

CEré laicoa dē bihotz bera, eta misericor-
 dios, ezta ez hunetariac hartu behar occa-
 finoric eta ez efcudátcariac beccatu guehiago
 eguiteco. Ceren haut liçateque, cõtra-poçoin-
 naren, poçoin eguitea : laincoaren misericor-
 diaz, eta ontasunaz contrara vñatcea : eta bai
 misericordiaric ezten leccuan ere, oiñen per-
 matceco, perilean iartcea. Badira bisera
 batçue, begui-ordethaillu batçue, ceñec gau-
 çac diren baiño handiago, iduri aracitcen
 baitituzte. Eta guertha ditequeyen casua da
 halaco biserequin çubi batetariac iragaiten
 çarela, çubia den baiño handiago idurituric,
 eta çubiric ezten leccuan oiñac emanic, eror
 baitcindezque çubi azpico hofinera, eta han
 itho, eta honda. Bad acerueo loriara iragai-
 teço çubia, misericordia da : eta baldin mise-
 ricordiaren çubi hunetariac, iragan nahi badu-
 çu çue, aufartqui egui, fidatuqui egui, espe-
 rantça erho baten biserac iauntciric, eta idu-

K 4

144 EZTELA IAINCOAREN MISERICORDIA

rituric ecen ceren çaren guiristino, eta Iaincoa ere den misericordios, hargatic bera gatic ere, salbatico çarela, engana ahal cindezque eta misericordiaren çubiric ezren leccuan, esperantçaren oñiac ibeniric, iusticiaren hosiñean eror ahal cindezque. Ceren Iaincoaren misericordia infinituqui handi içan agatic, ezta ez aditcen, eta ez handic seguitcen handitañ hanc çuri, beccatu eguireco occasinoric, eman behar deraçula. *Non sic est Deus misericors, ut sit iniustus.* Dio San Augustinec. Ezta Iaincoa halaco moldez misericordios non iusticiari bide gaberic eguin diaçon.

August. in
psalm. 39.

Badio halaber Sao Agustinec. *Puniamus nostra peccata si quarimus misericordiam Dei.*

August. in
psalm. 52.

Non potest Deus misereri omnium operantium iniquitatem, quasi blandiens peccatis & non erradicans peccata. Gaztiga ditçagun gueure beccatuac, daguigun herçaz penitencia, baldin nahi badugu, erdietsi Iaincoaren misericordia. Ceré Iaincoac ecin barceadiaçai beccatoreari, beccatutan dagoeiño, hetan atseguin hartcen dueiño, hetaric apartaçera delibera arteiño. Ezta Iaincoaren misericordia hain aitecina heltcen, eta ez hedatcen. Eta ez hedatce haur, gauçaren ecinqueñetic helduda eta ez misericordiaren escaltasunetic. Ezta ezizen misericordios dela Iaincoa, ceren beccatutan dabillanari, hala dabillaino, eta ilbitceco gogo dueiño, lausengatcen, eta

SOBERA FIDATV BEHAR. 145

barccatcndioen. Baiña erraiten da misericordios dela, ceren bere beccatuac behar den bidean vteric , beharden bidean ethorcen çaicari , eta bere ahala eguiten duenari , ezpaitio faltatcen , eta ez barccamenduric vccatcen. Eta asco dahaur eta hunela eguitea misericordios çaiteco.

Ençuten duçuean, bihotz bera eta misericordios dela Iaincoa, atsegin hartcen duçu , eta ençun agatic , gaitz , gogor eta iusticiati ere badela , ezuçu conturic eguiten. Bada escritura sainduan, Iaincoac prometacen dituen fabore handi, ezti, goço , misericordiazço hec , iustuentçat , ongui , artez , eta prestuqui , bicitcen direnentçat dira : eta meharchuac , Kheïnadurac , iusticiaren garratasunac eta gaztiguac gaixtoentçat , çure eta çu beçalacoentçat , Cer erhoqueria da bada heur , çuretçat diren mehatchuez , eta gaztiguez eztaguicun conturic , eta çuretçat eztiren misericordiazco solhabez har deçagun atsegin ? Misericordia iustuey , çu ez beçalacoey dagore. Ezuçu çuc , beccatutan çaudeiño , hartan parteric , eta ez iccusquicunic : ezuçu orduan Iaincoa misericordios dela , ençunagatic , cer bozturic . Ceren orduan , iusticia bai , baiña misericordia , ezta çurequin mintço , ezta ordua çure . Aparta çaitc beccaturic eta içanen da çure : aparta çaitc beccatutic eta içanen duçu parte . Bai-

146 EZTELA IAINCOAREN MISERICOR

ña anarteraño , bitartean , iusticia educaçu ceuretçat , eta vtzaçu misericordia , bere beccatuetaric apartatcen direnentçat. Ceren bertcela debecuan nahi ditutçu es-cuac sarthu , bertceren çucena nahiduçu ceuretçu eta goratu.

5. 4:

ERranen duçu , bethi dela on esperantça , bethi behar dela eduqui fidantcia. Eta ongui dioçu , eguia da , hala da. Ordea noiz , eta nola bethi ? Beccatu eguinez guero , baiña ez eguiteracoan.

Ezta Iaincoaren misericordian fidaturic beccaturic eguin behar. Susanna emazte faindu hanc nahiago çuen , iende gaxto batçuen esçuetan erori , Iaincoaren misericordiaten inenean baino. *Melius est mihi incidere in manus hominum absque peccato , quam peccare in conspectu Domini.* Baiña erregue Dauitec. Nahiago çuen , Iendeequin baino , Iaincoarequin iharduqui , nahiago cituen bere ongaitzac harequin iragan. *Melius est ut incidam in manus Domini , quam in manus hominum.* Eta biçc , hala Dauitec nola Susannac , ceramaten contu ona. Ceren Susanna cen beccatu eguin gabea , eta Dauit beccatu eguina. Eta beccatu eguinez guero , Iaincoarequin beharda iharduqui , hanc laster , han fida , haren

Daniel. 13.

1. Reg. 24.

DIAN SOBERA FIDATV BEHAR 147

misericiordiatie beharda erremedio. Nola Cefaree condenatua, apelatu baitcen Cefar bera gana, Cefar hafferretua ganie, Cefar ez hafferretua gana : hala beccatoreac ere behar du apellatu, Iaincoa ganie, Iaincoa gana: Iainco iusticiazcoa ganie, Iainco misericordiazcoa gana. Beccatu eguinez guero, ezta bertee biderie, ezta bertee erremedio-ric. Ordea nehor beccatu eguin gabea denean, nola baitcen Susanna, hobe da eguitecoen alde hunetarie eguitea, hobe da guitecoenquin iharduquitcea eta hetarie ethor ahal daquidicaion calteari iguriquitcea, ezen ez Iaincoa baithan, eta haren misericordian fidaturie, beccatu eguitea.

Baia guc contrara eguiten dugu. Cericanen baita ere ethorquicunaz, guero Iaincoaren misericordiara ihes eguinen badugu ere. Orañ escuen gainean presentean eztugu, beccaturie ez eguitea gatic, placeric vteci nahi, eta ez penarie hartu: nahiago gaitçaitça ethorquicuneco peril handiari, eta gaitz bortitzari jarri, presenteco trabailu appurari baiño. Eta cere eguiten du haur? Fidatceac, contu eguiteac, berain guero Iainco misericordiosae guztiae barccatuco deranz-quitgula, eta erremediatuco, Contuaten gaixtoa, fidantciaren erhoa.

Fidatcen çara, beccatu eguinez guerozco calteac erremediatuco dituela Iaincoac, eta

148 EZTELA IAINCOAREN MISERICOR

erçara fidatcen eta ez orhoitcen, erremedia ahal ditçaqueyela halaber, beccaturic ez egui tea gatie, ethor ahal daquidizquetçun atse cabeac eta eguitecoac. Behar eztenean fidatcen çara, eta ez behar denean. Behar ezrenean iduritcen çaitçu Iaincoaren misericordia handi, eta ez behar denean. Hamarezcuturen behar çarenean, edo bertce premia bat eta escaftasun bat duçunean, erçara fidatcen, ezruçu esperantçarie, prestuqui bititcen çarela, eta beccaturic eguin gabe eguiten çarela, ceure premia eta escaftasuna estal ahal diaçaiçula Iaincoac. Eta hala ceure esperantça gabearequin eguiten duçu beccatu, ebatsten duçu, eguiten duçu ohoinqueria bat. Eta eguiten duçu ohoinqueria hura esperantçaz, guero berdin Iainco misericordiosfac barccaçuco deratçula harraco beccatua. Isurafunaren handia. Orai Iaincoarequin adisquide çarenean, beccaturic gabe çaudenean, ezruçu esperantçarie Iaincoac çuregatic deus daidiqueyela, çure premia estal decaqueyela; eta guero etsai çarenean eta beccatuz bethea çaudenean, duçu fidantcia, guztiaç barccaturic, bere garacia eta loria, hain gauça handiaç, valiosfac, eta erdiesteco gaitzac, emanen derauzquitçula. Gauça erracean erçara fidatcen eta bai gaitzaan. Beccatu eguiten duenarentcat daduçaçu Iaincoa; handi, çabal, franco, libe.

DIAN SOBERA FIDATV BEHAR 149

ral ; eta beccaturic eguin gabe , prestuqui bicitcen denarentçat , estimatcen duçu dela hertsi , mehar , escas eta auaricios. Guztietan çabilitça eta gabilitça nahasiac , errebelatuac eta huts eguinac.

§ 5.

EZ huts eguiteco , behar beçala esperantça eta fidantcia içaiteco , çer eguin behar da? Ihardesten du erregue Dauitec. *Sacrificio-* Psal. 4.
te sacrificium iustitia & sperate in Domino. Erran nahi du. Eguitçe ongui , ahalez obra onetan emplega çaitetze , eta guero orduan eucue Iauna baitan esperantça. Çeren bertcelaco esperantçac deus guti valio du.

Egun batez ethorri ceirçan fray Gil fainduari cardenal batçue visitcera. Eta bere visita accabaturic partitceracoan , erran cioten , arren ceguiola laincoari hetçaz othoitz. Ihardetsi cerauen fray Gilec. Aitcitic Iannac çuec eguiocue nitçaz. Çeren nic baino çuec siuheste eta esperantça guchiago duçue. Ordean , nolatan ahal dateque hori horrela , diotfate cardenalec?

Çerengugabilitça munduan batrena sartubuas , abertstafunez betheac , atseguinez , eta placerez gaitiez eguinac , eta çu penitenciatan , obra onetan , munduco eguitecoetarric campoan , eta guztiatequin ere dioçu

150 EZTELAIAINCOAREN MISERICOR

sinheste , eta esperantça guehiago dugula baiño? Bai , ihardesten deraue. Ceren çuec bicitcen çareten beçala , becitcen çaretelariç ere , alegueraqui , deusen veldur gabe , salbatceco esperantça , eta esportçu handi batequin çabilçate. Baiña ni veldur naicela , iccara diraquidala , ceren beccatore bainaiz. Beraz hunelatan , çuec nic baiño esperantça , eta sinheste guehiago duçue.

Iccüficio duçu , iende thailu batçuec , maliciariç , eta enganamenduriç baicen ez tire nec , den sainduenac baiño , buruac gogorago dituztela , eta salbatceco esperantça guehiago dutela : halaco moldeç , ecen ethortecen çarenean halacoequin minçatcera , erranen baiteratçure , ezteçaqueçtela bere esperantça , çurearequin truca : eztaducata n ehor ere bere buruac baiño sainduago , eta ez prestu ago : nor nahi den beçain ongui Iaincoari gomendatcen çaitçala. Etabitartean beharrietaraiño beccatutan barrena sartuac egoñ. Itfutafunaren handia ; deabruren enganamendua. Vste baiture , eta vste baituçu , beccatutan çaudela , parabisua emanen çaitçula , misericordia eguinen çaitçula Hori da , Iaincoaz , eta Iaincoaren misericordiaz , escarniatcea : horida esperantça , esperantça gabea , fidantcia erhoa , gainez eguina , soberaniazcoa. Eta ezta ez hori fidantcia ere Baiña hori da , aufartcia , presfuncionea , na-

DIAN SOBERA FIDATV BEHAR 151

hi-erhoa, eta misericordia heltcen den bai-
ño aitcinago, çure defiraren hedatcea. Are
guchiago, hori da spiritu sainduaren contra
diren beccatuetariò bat. Eta hala misericor-
diaren esperantçan, beccatu eguiten duenac,
eztu misericordiaric mereci. Ceren halacoa,
misericordiaren beraren contra baitabilla.
Hala emaitren du aditcera San Basilioc, pe-
nitenciaz mintço dela. *Qui spe penitentia male*
agit, modum habet maleficientia, & penitentia pri-
uatur est. Penitenciarren esperantçan beccatu
eguiten duenac, eztu bide onahartcen, eztu
penitenciaric valiadaquion mereci. Eta mol-
de berean erranahal diteque, misericordia-
ren esperantçan beccatu eguiten duenaz ere,
eztu hanc ere misericordiaric mereci.

Basil. Tom.
2. 5. de Pen-
nitentia.

Nahi badugu vrrical gaquitçan gueure
Iaincoari, ençun gaitçan, lagun daquigun,
eta eduqui deçan gutçaz misericordia, en-
scia gaitecin gu ere gueure alderic, gueure
eguin bidearen eguitera, beccatuetaric apar-
tatcera, eta manamendu sainduen beguirat-
cera. Ceren halatan bai, baiña bertcela, bert-
celaco esperantça guztiaç, eztira esperant-
ça, alfer dira, erhoqueriac dira.

Beraz hunelatan, eztugu misericordiaren
esperantçan beccaturic eguin behar, eta ez
fidantcia hartan penitencia eguitca, eta az-
tura gaixtoen utztea, gueroco luçatu behar.
Aitcitic ceren Iaincoa den hain on, bihotz

152. EZTELA IAINCOAREN MISERICOR
 bera eta misericordios. Ceren bain maite gai-
 tuen; ceren beccatu eguin, eta berehala ez-
 caituen gaztigatzen, ceren iguriquitcen de-
 racun; eta finean ceren hanbat ongu eta on-
 tafun eguiten deracun, hargatic bera gatic
 ere, hartaric occasino harturic, behar guen-
 duque, are bertcela eguinen guenduen
 baiño hobequiago, haren vorondarearen
 eguitera enseiatu; eta cerere beccatu, eta
 gaixtaqueria orainoçuan erabili baitugu,
 hec guztiaç vtciric, prestutafun batean iart-
 cera deliberatu; eta halaco moldeç, thail-
 luz eta fuertez aircinerat gouernatu, non az-
 quẽ finean, Iaincoaren misericordiarequin
 batean erdietz deçagun guretçat ordenaru-
 ric, eta prestaturic dagoen bozcatioa, ceiti
 baita ceruco loria.

*Nola guerosic guerora ibiltceaz, galicen
 dugun dembora.*

C A P. XII.

GVerotic guerora çabiltça, vrthe hune-
 Gtan gaixto içanic, dathorqueyenean on-
 duco, eta prestuttico çarela dioçu. Bada biz
 hala, çuc dioçun beçala, eta gogoan dara-
 billaçun beçala, guertha daquiçun, eta vr-
 the

DEMBORAM GALTCEAZ. 153

the hunetan gaixto içanic, çure guero horretan, ethorquiçunean prestu çaitecin. Hori horrela baliz ere, non da bataz, vrthe hunetan eguin ahal cenduqueyen irabacia eta aitecinamendua? Ceren guiristino onec vrthe batez anhitz obra on eguiten dute, eta bai meritu ere erdiesten: Guiristino onac vrthe bathez aitecinatcen dira, baiña çu nola aitecinatuco çaren ecen guibelatcen çara, anhitz beccatu, eta gaixtaqueria eguiten duçula. eta berriz berteeç, non da halaber bitartean, vrthe hunetan, çure Guero horretara hel arterainocoan, galtcen duçun dembora? *Fili*

conserua tempus. Ene seme beguira eçaçu dembora Dio espiritu sainduac. Aitecinean duçuiño, çaquitça. Ceren behin ioanez guero, ezta bihurtteric, eta ez erdiesteric. *fronte capillata est, et post occasio calua* Occasinoa copetan belarrean, aitein aldean, illetçu da, eta cherlotçu, baiña garhaitean, garceran, guibel aldean, motz, foil, garbal, carfoil, eta ille gabe: Aitecinean badu, nondic lot, daiña ez guibelean. Beraz aitecinean duçuiño, probetcha çaquitça. Ceren guibeleraz guero, ezitu escu-toquiric, eta ez lotceco guirthaiñic. Bada occasinoa beçala da, dembora ere. Beraz hunelatan. *Quodcumque*

Ecclesi.

Auson.
Gerlotçu:

Eccel. 9.

potest facere manus tua insipienter operare. Quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, erit apud inferos quo tu properas. Orai, dembora aitecinean du-

154

DEMBORAREN GALTCEAZ

guiño, eguiçu ahal daguiçuna: eta orai ere. *Instanter*, sive presenteon. Ceren iaquin beharduçu ecen eztela guero, çuc ioan beharduçun léccu hartan, arraçoïn alegatceric, eta ez iaquintasunaz probechatceric içanen. Utzeten baduçu, nola eztaquiçula, orai escuen artean duçuñ dembora iragaitera, eguin da, galdu da, ezta guehiago bihurtceric. Hargatic erraiten du iondone Pauloc, *Dum tempus habemus operemur bonum*. Dembora duguiño daguigun ongui.

Ad Galat 6

Erran beça Aristotelec nahi duena demboraz. Baiña gure contuco. Dembora da lehen, orai eta guero, gaucen ibiltcea, iragai-tea eta iragaiterequin batean, higartcea eta accabatcea. Dembora berhi doha. *Neque quod futurum est meum, neque quod fuit*. Dio senecac. Irägana, eta ethorquiçuna eztiragurre. Ioana ioan, ethorqnizuna ethorquiçun, presentecoa da gure, eta ez bertceric.

Tempus est
numerus
motus, se-
cundum
prius &
posterius.
Aristo. 4.
Phisico.

Senec. lib 6
naturalis.
quæstio.
S Thom. 1.
p. 9. 60. ar 4
ad. 4 & 5.

Eta presenteco haur, hayn da guti ecen erraiten baitu san Thomasec. *De tempore nihil est accipere in actu, nisi nunc*. Demboratic eztugu deus ere, orai bat baicen, iraute appurra, pontutçu bat, eta ez guehiago. Eguiada ordea, nola pontutçu hunec, orai hunec iuntatcen, eta iosten beçala baititu elcarrequin irägana, eta ethorquiçuna, ioste hunec orhoitcen gaitu iraganaz, eta ethorquiçunaz ere, esperantça emaiten. Eta halatan ohor-

DEMBORAREN GALTEAZ 155

itce hunequin, eta esperantça hunequin batean, iragana, eta ethorquiçuna, presentecoarequin lothuric, eta bat eguinic, etçaicu presentecoa hain labur iduritzen. Ceren guztiac elccarrequin beçala, eta bat baillira beçalahartcen baititugu. Hala erraiten du senecac. *Longam illi facit vitam, omnium temporum in unum collatio.*

Senec de
breuitate
vitz cap. 13

Ordea den beçala, eta behar den beçala demboraren hartcera, edirenen dugu, deus guti dela, mehar dela eta labur. Presentecoa goça deçaquegu, ethorquiçu necoa desira eta iragana lauda edo auhen eta deithora. Iraganac eztu erremedioric, hura ioan da: ethorquiçunecoa eztaquigu emanen çaicunz: presentecoa hain da guti, labur eta ez deus, ecen orai ere, bi garren hitza hafi dudaneco, iragan baitateque lehenbicoa, eta lehenbicoaren dembora.

Içatu da erran duenic dembora ezte la deus, hartçaz orhoitçapenic edo pensatcetie ezte nean. Eta halatan lo datçanari, etçaicala orduco dembora, deus iduritzen, ezte la sentitzen, ez pailliz beçala iragaiten çaicala. Ceren orduan ezpaitu hartan pensatcen, eta ez gogoric eduquitcen.

Vrarequin nahi nuque, comparatu dembora. Ceren demborac, eta vrac elccarren idurica handi baitute. Vra bethi doha, bata bertceari darraica. Iragana airtina da, et-

156 DEMBORAREN GALTCEAZ

horquiçunecoa guibela dago, eta aiticinecoac aiticinean guti irauten du. Eztu nehorc iragan den vretic hartcen, era ez ethortceco dagoenetice ere; aiticinecotice, iragaitean, presentean denean behar da atrapatu. Hala da bada, eta hala eguin behar da demboraz ere, presentecoari lot çaquitça, hari probetcha çaquitça. Ceren berticela, haice onadenean, vela eguingabe, guelditcen den vntcia beçala, gueldi ahal cindezque çu ere.

§ 1

D Emboratic gauza appurra, orai haur dugu, eta ez bertceric. Ordea norc erranen du cenbat valio duen orai hunec? Iraute, iraupe, eta bitarre ritipi, appur labur hunec? Hanbat valio du, non baldin orai ifernuan dagoen bati, eman balequio hautatcera, ea cein luqueyen nahiago bere escuco, ala mundu haur guztior, bere onguztiequin, ala oren baten dembora, eta bitartea? Segur da ez oren baten dembora, baiña are, beguien goiti ailtchatceco azco luqueyen bitartea ere, lehen hauta leçaqueyela; nahiago luqueyela, eta bai hobeago ere, mundu guztia baiño.

Ceren dembora appur hura, den appurrena ere, ongui empletatcen luela, asco bailluque an arteraiñooco falta guztien erremediat-

DEMBORAREN GALTCEAZ. 157

ceco, eta ceruco loriaren erdiesteco.

Erraiten da, gauça bat preciatua dela, har taric pusca tripiac, bertcetatic handiac baiño guehiago valio duenean, eta halatan erraiten da gauza preciatua dela vrrea. Beraz cinex da gauça preciatua, eta valioffa demborra, cerenden gutiena bihotzezco vrriquimendu batequin, asco baita, salbamenduaren eguiteco. Eta ezpere galdeguiocu, bere azquen orenean, hain laburzqui, parabitua Irabaci çuen ohoñari, ea cer iduri çaicán, demboraz? Ea gauça estimatcecoa, eta ecertan eduquitcecoa denz? Eta hanc frogatuac beçala, erranen deratçun, baietz, ecertan eduquitcecoa dela, valioffa dela, eztuela munduan bere pareric.

Hain da gauça handia, eta aberatfa, orai escuen artean dugun demboraren orai haur, ecen purgatorioetaco penac, mundu huncetaco pena guztiac elccarñi iratchequitic baiño, handiagoac direlaric, guztiarequin ere erraiten baitu doctor batec. *Plus valet hic in* Lod Iphas *patientia dies vnus, quam in purgatorio annus.* ex Saxonia Guehiago valio du eta guehiago eguiten du, ¹ p. cap 20 orai hemen egun batez obra onetan emplegarceac guero purgatorioetan vrthe batez penatcen egoiteac baiño. Oraico egunac valioco du, vrthea. Hala emaiten du adit- ² ovduco cera Ezequiel Prophetac. *Diem pro anno dedi tibi.* Eman neratçun eguna vrthetçat. Erran Ezequi. .4.

158 DEMBORAREN GALTCEAZ

nahidu Eman deratçur, eta emaiten deratzut anhitz egun, hain aberatfic, valiofic, eta preciohanditacoric, non hetaric batec valio baitu, eta valioco baitu vrthebat. Ceren guero vrthe batez eguin ditequeyena, eta egui nen dena, eguin baititeque orai egun batez. Eta arraçoïna, Ceren guero içanē ezrena, ori baita merecitceco, eta ontafunean aitcinatceco ahala, indarra, eta libertatea. Eta halaber ceren bi pena suerte baitira, bata da, *Pena inflitca*. Bert-cec emaiten deracuna, bertcetarie heldu çaicuna, nola baita purgatorioetaco pena, eritafun batetacoa.

Vide nioni
ch. ruffa.
de iudicio
animæ,
cap. 15.

Bertceca da, *pena assumpra*, gueroç gueure vorondatez hartcen duguna, nola baita eguitendugun penitencia, barurteca, oracino-tan egôteca, erromerian ibiltceca. Eta pena hartç, gueroç gueure vorondatez hartcen dugunac, eramaiten dio aitcin aldeca, bertce penari, bertcec emaiten deracunari, pacientqui errecibitua içan agatic ere. Ceren purgatorioetan dagoenac nahi luque handic libratu, eta bai eriac ere fendatu.

Baiña orai gueroç gueure vorondatez eguiten dugun penitencia, eta hartcen dugun pena, alde guztiz da vorondatezcoa, valioffa, eta laincoari eder çaicana. Eta hialatan hunc eramaiten deraue purgatorioetaco penari, eta eritafunecoari ere, vrreac, bertce diru guztiey eramaiten derauen abantaila.

DEMBORAREN GALTCEAZ. 159

Ceren laincãc behatcen badu ere iragaiten dugun penata, ordea are ago behatcendu, hartaco vorondatera. Beraz orai, pena, orai barur, cilicioa har. Ceren oraiço pena ttipiac, gueroç librequi, gueure vorondatez hartcen dugunac, guehi ago valioco du, purgatorio etaco, edo eritasuneco pena handiac baiño. Eta hala badirudi ecen purgatorio etan daudenec, ez tutelata deusez ere hanbat damu, eta atsecabe içaneu, nola demboraren galduaz, gaizqui emplegatuaz eta bere buruen, bere vorondatez appurbat bedere ezpenatuaz. Attraçoinequin erraiten du San

Chrisostomoc. *Neque intelligis omnia potius esse amittenda quam tempus, aurum amittis, potest recuperari, amissum tempus difficulter.* Chris hom 57 in cap 9 Ioan tom 3

Eztu çu aditcen, bertce gauça guztiac lehen vci behar ditela, galtcera demõora baiço. Ceren vrrea, eta cilharra cobera ditezque galdu agatic, baiña ez dembora.

§. 2.

Nihil pretiosius tempore & heu nihil eo vilius inuenitur. Dio San Bernardoc. Ezta munduan gauça preciatuagoric dembora baiño, ordea ai, ezta egungo egunean gauza eztheusagoric edireiten. Eztugu deusez ere, hain contu guti, eguiten, nola dembaraz.

Quem mihi dabis qui aliquod pretium temporis

L 4

IBO DEMBORAREN GALTCEAZ.

ponat qui diem estimet? Nor emanen derautagu galdeguitendu senecac, dēborari precio dio^o nic? Eguna mercei beçala estimatcen duenic? Fitfaren berdin, ez deusen pare daducagu dembora. Badirudi trabatcen gaituela anhitzetan ere, ezpaguendu, nahi guenduqueyela: eziaquinez certan iragan gabilçala, Oren batean garenean, bi garrenean baguina desiratcen dugula. Erran behar da aberatz garela, munduan den gauçaric aberatsena, eta valioffena, hain francoqui derabillaguneâ Bada ala çuc etanic ere, dēboraren galtce hunetçaz, probetchatu gabe iragaitera vitzteaz, contu hertfia, eman beharco baitiogu Iaincoari.

Hirur moldez, erran ahal diteque galtcen dela dembora. Lehen bicicoa, beccatu eguiteaz, eta beccarutan egoiteaz. Beccatu eguiten hari çarela, eta eguinez guero, hetan çaudela, iragaiten çaitçun dembora, emaçü galdutçat. Dembora hare eztu deus valioçuretçat. Ascitic hartan ceure arima, eta arimaco on guztiaç, eta comunzqui gorputzcecoac ere galtceintutçu, vra behera beçala, egorzteintuçu. Dembora hura da demboraric galduena, eta galgarriena.

Bi garrena, galtcen da dembora, gogoeta erho, vano deus valioez tuten batçuetan egoiteaz. Cerori baccarric, alfer, aife, eguitcoric gabe, ongui iana eta hobequi edana

DEMBORAREN GALTCEAZ. 161

çaudenean, eta guztiz ere ohean loz asferic, arduraric gabe, çauntçanean, eguiten duçu, ceure baithan barena, milla pensu eta gogoceta, milla dorre eta gaztelu. Eguiten çara Aita Saindu, eguiten çara Erregue aberatiten çara, eguiten duçu anhitz valentia. Ethortcen çaitçu ioco eder bat, irabazten duçu. Finen erabileceintuçu ceure gogoan, hala ballira nahi cenduqueyen gauça batçuc. Eta feculan hala içanen ezpadira ere, eta ez tirela içanen badaquiçu ere, guztiarequin ere, hala pensatceaz beraz ere, gogoceta erho hetan egoiteaz, atseguin hartcen duçu. Eta bitartean ez tuçu consideratcen, çuc handic aterratcen duçun probetçhua demboraren galtcedela, eta ez bertceric.

Hirur garrena galtcen da dembora gorputzaren plazeretan ibiltceaz. Erraiten duçu, deçagun dembora iragan, gaitecin ioca, gaitecin dantça eta dosta. Eta etçaitçu gogoratcen, bitartean dembora galtcen duçula. Bada erraiten du San Bernardoc *Omne tempus in quo de*

Bernard.
in medit.
cap. 6.

Deo non cogitas, hoc te compues perdidisse. Iaincoa baithan pensatcen ez tuçula, iragan çaitçun dembora guztia, eguiçu contu galdu duçula. Hala erraiten du San Geronimoc ere. *Omne tempus in quo melior esse non senseris, estima*

Hieron. ad
Eutho.

perdidisse. Hobetu çarenz sentitu gabe eta certibait ontasun eguin gabe iragaitç çaitçun dembora, estima eçaçu galdu duzula. *Eta azco. Esta azco*

162 DEMBORAREN GALTCEAZ.

gaizquiric ez eguitea , ezta azco ez gaixtatcea baiña ondu behar da, eta ongui eguin behar da ez aiteinatcea , guibelatcea da, Ceren bitartean bertce calteric ez pada ere, dembora galtcen eta probetchatu gobe iragaiten baita.

Contu eguiçu ecen orai dituçula berrogoy vrthe. Eta eguiçu halaber contu eta gogoeta cenbat ongui eta obra on eguin dituçun , berrogoy vrthe horietan, eta edirenen duçu , baldin cin cinez, fintqui eta debotqui manaiatu eta emplegatu bacina , berrogoy vrthe horietan eguin dituçun onguiac , ontafunac eta obra on guziac , eguin cinituzqueyela vrthe barez. Beraz Hunelatan galduituçu bertce vrthe guziac, berrogoietaric , hogoy eta hemereticac. Cer contu emanen duçu bada vrthe galdu hetçaz ? Hirz alfer guztiez eman behar da contu, cer ičanenda bada hanbat dembora galduz, eta alfer iraganez ? Arraçoiñeqin erraiten du Ieremias Prophetac, *Vocavit aduersum me tempus.* Deitu çuen ene contra dembora. Demborac berac, guc galtcen dugunac, accusatcen gaitu, hura bera iaiquitcenda gure contra.

Thren. 1.

Senec. Epif.
1.

Omnia mi Lucile aliena sunt, tempus autem nostrum est, dio Senecac. bertce gauça guziac, bertcerenac dira baiña ez dembora, hura gurea da.

Orai ez çuen artean dugun dembora, prestatcen deracu gueure laungoicoac, vtzicen de-

DEMBORAREN GALTCEAZ 163

racu gueure escuco. Eta nahi du probetcha gaquitcan, obra onetan emplega deçagun, eta hala empleturic ere escatuco çaicu contu baldin meça ençun badugu ea ongui, eta hartan pensatcen dugula ençun dugunz. Baldin barurtu bagara, oraciotan egon bagara, Probeari erremusina eman badiogu (hauc obra onac baitira) hautçaz guztioz escatuco çaicu contu, ea edergaillu, mundua gatic, ala Iaincoa gatic eta intècione onez vanalotiaric gabe eguin ditugunz. Hala eraiten du Propheta Dauitec Iaincoaren partez Pfal.74.
 minço dcla. *Cum accepero tempus ego sustitias iudicabo.* Dembora neure gana deça danean, heriotceco orenean, hain herituqui escatuco, naiz contu, non obra onac ere, ea ongui iustuqui, eta behar beçala eguinac direnz examinatuco eta iulgatuco baititut. Obra onac ere baldin ongui, eta intencione onez eguinac ezpadira, gaixtotçat emanic condenatucoitu Iaincoac.

5. 3.

BAldin presenteco dembora haur, orai escuen artean duguna, empletatcen ezpadugu ongui, peril da edequi daquigun ethorquicunecoa. Eta ala baiña haur da gure erhoqueria edo itsutasuna, vste baitugu, gueure lehenecoa gaizqui empletatu guztiarequin ere, aiticinerat ere, orobat emanen çaicula

164 DEMBORAREN GALTCEAZ

dembora. Baldin mercatari batec , eman baliño bere semeari diru sumá bar bere escuco, manaia leñan , emplega leñan , tratuan , eta mercatalgoan erabil leñan. Eta halatan tratua iccassiric, berac bere buruz , cerbait irabaz leñan. Ordea baldin seme harc , bere aitaren eman hec guztiac , iocoan , ian edanean , eta arloterian gasta balirça , arrañoñequin liño-teque seme hura veldur , ezliñoñ bere aitac aicñinat , guehiago eman eta ez fida , eta are lchen emanac ere edequi liñoñ. Hala bada , arrañoñequin iñanen gara gu ere veldur , edequi diñoñgun gueure laungoicoac ethorquicuneco dembora , iragana hain gaizqui emplegaru dugunaz gueroztic , Hala Noeren demboran , ehun , eta hogoy vrthe bicitceco prometatuz guero , edequi cerautzen azqueneco hogoyac , ceren lcheneco ehunac , gaizqui emplegaru baitcituzten. Haur emaiten du adicera erregue Dauitec ere erraiten duenean. *Viri sanguinum & dolosi , non dimidiabunt dies suos.* Guioñ gaixto odol-isurle , guerlati , maliciati , eta enganatiec , ezituzte bere egunac erdtzatuco , ez tira halacoac bertcela , bicico cirenaren , erdia bicico.

Pfal. 54.

Batñec bere gazte demboran , odola b ero dutenean , bicitcen dira , laincoric , heriotceric , edo contu errendatceric , ezpailliz beçala , libertate handian , milla beccatu malicia , eta enganamendu eguiten dutela : gor-

DEMBORAREN GALTCEAZ 165

putzari , ahal beçanbat plazer emaiten diotela. Baina guero çahartcean , odola ho zten hasten çayenean , hasten dira halaber ethorquigonaz orhoitcen , hil behar dutela , eta hil ondoan contu errendatu behar dutela , ohartcen , eta pensatcen. Eta handie harar , hala bere buruey ohartuz guero , itçultcen dute plama , eta orria bertce aldera : eta lehen gaixto beçain eguiten dira guero on eta prestu. Halacoec , *dimidians dies suos* , bere egunac erdizcatceintuzte , bi erdi eguiteintuzte. Ceren erdi bata , gazterafuna gaizqui empletatu baçuten ere , bertce erdia , çahartcea , ongui accabatu baitçuten. Eta haur da azquenecotz ongui erdizcatcea , gaixtoa vçitric , onaren hartcea , iondone Paulo batec beçala eguitea.

Baiña berriz bertce batçuec gaztean dira on , prestu , eta debocinotsu , eta çahartcean gaixto , eta maliciatsu. Hastean on , eta accabatcean gaixto , Iudas içan cen beçala. Halacoec , *dimidians dies suos* , erdizcatceintuzte bere egunac , bi erdi eguiteintuzte. Ceren çahartcean gaixto badira ere , gaztean on içan baitçiren. Ordea hura da gaizqui , eta gaixtoqui egunen erdizcatcea , ceren onetic gaixtora aldatcen baitira. Eta hanbatic hanbatean gaixto ago , eta perilos ago da , çahartcean gaizto içaita , gaztean baiño.

Baiña sinean berriz bertce batçuec , *Non*

166 DEMBORAREN GALTCEAZ

- dimidiam dies suos.* Ezizuzte nehoiz ere erdiz-
catcen bere egunac. Ceren hala çahartcean
nola gaztean, arront baitira bat, bethiere bai-
tira maliciaz, eta gaixtaqueriaz orobar. Eta
halaco hec iccufun dutenean bere egunac la-
burçu hurran çaitzela, heriotcera hurbiltcen
direla, contu eman behar dutela. Orduan,
pagatçaille gaixtoec eguiten durena, efcatuco
dira epe eta luçamendu guehiago. *In die red-
ditionis postulabit tempus.* Ordea nola iraganaz
contu charra eman baituquete, ezтира ençu-
nac içanen : etçaye hequen promesey sinhe-
sterc emanen, ezta hequen erranetan nehor
guehiago fidatuco. Hala erran çuen Aingui-
ruac ere, gainecoaz cin eguinic, ercela içan-
nen guehiago demboraric, accabatuco cirela
gueroco guero guztiaç. *Iuratus per viventem in
Apocal. 10* *secula, quia non erit tempus.*

Eguin ahal deçaquegu nahi beçanbat, edo
ahal beçanbat enfeiu, eta itçul-inguru, baitia
azquenean ere, eçin ihesic daidiquegun dem-
borara, eta pontura herstu, eta vildu behar-
co dugu. Hala contaccen du San Gregorioc,
ecen Chrysaorio ceritçan guiçon gaixto ba-
tec, bere azquen orenera cenean, munduan
eguin ahal citçan othoitz guztiaç eguin aga-
tic, ecin erdiethi çuela, biharamuneco luça-
mendua. *Capi magnis vocibus clamare, inducias
vel usque mane, inducias vel usque mane: sed cum
clamaret, in istis suis vocibus, de habitaculo sua*

Greg. hom
12. super
Euang &
lib. 4. dia-
log. cap.
38.

DEMBORAREN GALTCEAZ 167

carnis cuiusvis est. Herstu cenean, nahiçueyeyen appur bat luçatu, nahiçueyeyen biharamun arterainoco dembora irabaci: anhitz hitz eder ahotic athera çuen anhitz othoitz, eta oihu eguin çuen: anhitzetan, egun baten iregoaren epearean, eta espatioaren escatu cen. Baiña guztiac alferric. Oihuz, eta othoitzez regoela, bere egunac accabatu ceitçan arimac eguin ceraucan, eta seculacortz condenatu cen.

§ 4.

BEraz hunelatan, bat ere sentimenduric badugo, eztugu guerotic guerora ibili behar: Eztugu aiticinerat guehiago demboraric galdu behar. Aiticitic lehen galdu duguna, behar dugu orai coberatu, eta erremediatu. Ordea nola edo cer moldez erremedia ahal diteque eta cobera? Ceren ioana, ioanda, ezta haren bihurtzeric, eta ez escuetaraceric. Ihardesten du San Gregorioc hitz gutiz, eta laburzqui. *Tēpus redimimus, quando ante actam vitam, quam lasciuendo perdidimus, flendo reparamus.* Dembora iragana rescatacen, eta gueure tacotcen dugu noiz, eta biticce gaixto iragana irriz, eta placerez galdu guenduena, nigartez, eta desplacerez coberatcen, eta erreparatcen baitugu. Erran nahidu, Dembora iragana, gaizqui emplegatu

Greg. lib.
Moral. cap.
28.

168 DEMBORAREN GALTCEAZ

guenduena, escuetaric ioan ceicuna, erdieten dugu, orduco placeren ordain, orai desplacer dobleac hartcen ditugunean: orduan eguin behar guinituen onguiac, eta orai eguin behar ditugunac, orai eguiten ditugunean. Haur da San Thomasec ere satisfacioneaz mintzo dela erraiten duena. *Quamuis homo non possit tempus prateritum recuperare potest tamen recompensare, illud quod in praterito fecisse debuisset.* Guiçonac dembora iragana ecin cobera badeçaque ere, eta ez bihur, ordea erremedia deçaque, iraganeco falta, iraganean eguin behar çuê õguiç, eguitê duela ethorquiçuneã. Baldi iraganeã meça bat êçû behar bacêduê, eta ez hura êçû, cofessa hartaco beccatus, eta guero ethorqui çuneã dobla, êçun bia. Baldin iraganean egun batez barurtu behar bacenduen, eta ez barurtu: lehenic cofessa harraco beccatus, eta guero ethorqui çunean dobla, barur bi egunez. Halatan dembora iragan gaizqui emplêgatus, eguin ahal direqueyen inoldean rescatatcen, coberatcen, eta erremediatcen da. Bi orenen bidea iragaiteco duçunean, eta oren hetaric bata, alferquerian, ian edanean, eta arloterian iragan duçunean, cer erremedio çeure bidearen mugaz, eta ilhundu gabe erdieste co? Guerchatu çaitçun faltaren estalceco? Cer? gueldiçcen çaitçun oren hartan, hain-cinez, eta laxter abiatcen çara, non bi orenen bidea, batez eguiten bai-

RUÇU

S Thom. in
additio q.
15. ar. 1 ad
4.

DEMBORAREN GALTCEAZ 169

tuçu, eta halatan erremediatcen eta estaltcen ceure leheneco falta eta alferqueria. Bada molde huncetan berean guc ere gueure dembora, hunerainoçean alferquerian eta gaixtaquerian gaizqui emplegatu duguna, orai ontasunean doblatuz eta laster eguinez behar dugu coberatu, eta erdiefti. Hala erraitenda, ardiac ere, arratz aldean, fitetz ago ianez bere goizeco gutiiana, erdieften duela. Halatan mahastjaren iabeac ere, arratz aldean travaillatcen hafi cireney eman cerauen hanbat iornal, eta alocairu, nola goizetic travaillatu cireney. Cerèn arratz aldean hafi cirenac, hain cinez eta gogotic hariçan ciren, non hec dembora gutiz, berttec anhitzez beçanbat eguin baitçuten.

Bada haur beror eguin behar dugu guc ere orai arrats aldean, çahartceon, gueure egunon accabatceon. Oiai baitacufagu ecen ia adinaren arauaz, heriorceco portura hurbiltcen garela, hemengoaz, eguin hurrandugula. Orai bada orai behar dugu permatu; orai behar derauegu, escuey eraguin. Orai nori bera errenda, orai etsaigoatic iltqui, Orai ethorqui çunean pensa. Orai cin cinez, bihorzezco vrriquimendu batequin, eta guehiago ez eguiteco vorondatearequin, aitcietic concientcia ongui iratioric, eta examinatric, osoqui, eta eguiazqui cofella; cofellatu ondoan, leheneco occasinoctatic

170 GAZYETIC ÇAHARTCERA

aparta, ez guchiago hetara, eta ez bertce halaco etara itçul. Halatan dembora iragana, hain gauça handia, eta valioffa, guerotic guerora ibiltceaz galdu duguna, erremedia ahal ditequeyen moldean, erremediatico, coberatico, eta erdietfico dugu?

Gazetic çahartcera penitencia luçatcen duenaz.

CAP. XIII.

Ecclef. 12. **E**Rraitèdu spiritu sainduac. *Memento creatoris tui in diebus iuventutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis tuae, & appropinquent anni de quibus dicas, non mihi placeant.* Orhoit çaiteci ceure Iaungoicoaz ceure gazte demboran, çahartceco peneetara baiño lehen, eta hurbildu gabe vrthe hec, ceinengatic datocinca, emanen baituçu, eztira ene gogaraco. Gazte çareinño, ahala, eta indarra duçuinño, trabaiilla çaitce, orduan efceuey craguieçu. Ceren çahartuz guero, çahatceac berac emanen deratçu eguitecoric asco.

Hanbatic hanbatean, eder ago çaitça Iaincoari gazterafuneco obra onac, çahartafunecoac baiño. Ceren gazterafunecoac bere eguitez hobe ago, eta eder ago baitita. Ma-

PENITENCIA LVÇATCEN DVENAZ. 171

natcen çuen Iaincoac legue çabarrean, fruitu guztietaric primicia eman ciaçotela, guztietaric parte bat, eta parteric hoberena, principalena, eta estitnatuena, nola comunzqui ohi baita lehenbicoa, offerenda ciaçotela. Manatcen çuen halaber Iaincoac berac, vfoetaric, ez vfo handiac, baiña vfa cumec eccarçiatçotela. Gazteac nahi cituen, eta ez çaharrac. Ceren. vfoac cenbatenaz gazte ago, hanbatenaz dira hobe ago, goço ago, eta çaporetsu ago. Hala dira bada halaber gatzetafuneco obra onac ere, çaharta funecoac baiña gai ago, eta valios ago. Eta halatan da gure Iaincoa ere hetaric guricios ago, desiros ago, eta çale ago. Hala erraiten du Miqueas Prophetaren çazpigarren capituluan. *Præcocas ficus desideravit anima mea.* Goiz ontcen diren ficoac, desiratcen cituen ene arimac. Presuna gatzeten lehenbico obra on hec nahi nituzque, hetaric naiz çale, eta gura, hec çazquit on, goço, eta ezti.

Miche. 2.

Hargatic da Theologoen errana, guiçona adimendura helcten den beçain sarri, puntu berean, obligatu dela, bihorzaren Iaincoa gana ailtchatçera, haren manamenduen complitceco gogo hartçera, eta arraçoit naturalaren arauaz bedere bicitçera.

Pintatçaille batec. eguin baleça imagina oder bat alde guztiz complitua, eta abantail-

172 GAZTETIC ÇAHARTCERA

latua : imagina harc , baldin eçagutçaric balu , nori lehenic behatu behar othe leratua caio ? Segur da pintatçailleari , berari , bere eguilleari . Beraz hunelatan guiçonac ere , laincoac berac bere imaginara , eta idurira , hain edetqui eguina denaz gueroz , adimendura heltcen den beçain fire , bere eguilleari berari , iduria eman dioenari , behar dio behatu , haren cerbitçuan behar du bere ahala empletatu . Hunen arauaz erraiten du London

• ad^oThi-
• 2.

done Pauloc . *Laborantem agricolam , oportet primum , de fructibus accipere .* Arraçoin da , travaillatcen den laborariac , berac lehenic bere fruituetaric dasta deçan .

Cosin . 3.

Etaiondone Pauloc berac dioen beçala . *Dei agricultura estis .* Çuec çarete , eta gu gara , laincoaren laboraritasuna : gu gara , laincoaren lur - landua , appaindua eta travaillatua . Arraçoin içanen da beraz halaber , laincoac berac , laborari onac beçalâ , bere travaillua , lehenic goça deçan : eta adimendura edo endelegamendura heltcen garen pontu beretic , gure obren primicia : eta lehena dasta deçan .

Baiña . aï . aï . ai , eta millatan aï . Non da bere lehen fruitutic , bere obren hastetic , laincoari dasta aracitcen deraucaric ? Non da guiristino gotz - tiaric ? Goiz ontcen denic ? Gazte danic laincoa cerbitçatcen ducnic ? *Va mihi quia factus sum sicut qui col-*

PENITENCIA LVÇATCEN DVÉNAZ 173

*ligie , in anuumno racemos vindimia , non-
est borrus ad comedendum.* Ai ene vrrical- Mich.7.
quiçuna (dio Miqueas Prophetac)ceren ni
eguin naiz vdaren finean , bertceren bil on-
doan mahats hondar-mondarren , bilha da-
billana beçala. Hoberenac bertcec etamain-
tu. Ezterautate morcoxa bät ere, eta ez bic-
cor bat , ahoan eman ahal ditequeyenic vrci.
Bada haur beror erran ahaldeçaque gure Ia-
ungoicoac ere. Ceren gure gaztetafuna bert-
cec ioaiten du Lehenbicico obrac bertcec
biltceintu. Deus guelditcen baçaica ere,
bil ondoac , hondarrac , çahartcecoac , guel-
dit cen caitça. Eta gaxtoeneco contuan, ail-
lequitça hec ere,edo hec bedere gueldi.

S. I.

BAdirudi ecen deföhore eta laido cayela
oraico presfuna gaztey prestuqui bicir-
cea,eta beccaturic eguin gabe egoitea. Bere
eguin bidea , Iaincoari çor diotën cerbitçua,
gueroco, çahartceco ordenatcen dute,er rai-
tent dutela. Berdin oraino ezta hiltceco peri-
lic, sendo naiz , gazte naiz, eta gazteac gazte
antçu, gazte beçala behar du bici eta gouver-
natu. Cer lerraque munduac berac ere,
baldin orai danic parti banenguiio ? Hor
helduda çahartafuna , dembora pausatua,
vmoa , erho querien vztecoa. Orduan bai,

174 GAZTETIC ÇAHARTCERA

Orduan onduco naiz : orduan munduari gul-
bela emanen dior, eta debocinoan sarthuco
naiz. Baiña an arteraiñocoan deçadan atfe-
guin har, deçadan mundua cerbitça: naquion
goga: naqu on behin, berriz bihurtceco defi-
raric eztuquedan beçala, asfe, eta asper.
Haur da oraico presuna gazten delibera-
mendua, haur da hequen gogoa : eta haur da
adinean beçala, gaireracoan ere gazte içai-
tea, eta azquen finean, fin gaitz eguiteco pe-
rilean iartcea.

Baldin bacina esperantçatan, hemendic
vrthe baten buruan erdiesteco iaun handi
baten ganic, cenbait carguedo errenta, ez-
liçateque erhoqueria handia, bitartean, an ar-
teraiñoco, demboran, iaun haren contra ibilt-
cea ? Bada are da handi agoa çuc eguiten
duçun erhoqueria. Ceren çuc nahi duçu
hemendic vrthe baten buruan, edo guchi-
agoren, ceure çahartcean ondu, çuc nahi du-
çu orduan laincoarequitin adisquidetu, eta
haren ganic anhitz fauore, eta garacia er-
dietsi : eta ala baiña bitartean, an arterai-
ñoco demboran guzuan, ceure gaztetalu-
nean, lainco haren contra çabilçça, ha-
requin etzal çara, eta etzal beçala anhitz
bide gabe eguiten dioçula, biciteen çara. Ha-
cer bidea eta moldea, cer lausengua eta bala-
cua, haren ganic çahartcean, endreçu içaitce-
co, nahi duçunaren erdiesteco.

PENITENCIA LYCATCEN DVENAZ 175

Çahartcean anhiçz valloco duenac, gazte-
 ric behar du eçagun eta agueri. Frutuñic iça-
 nen duen çuhaitzac, aincinetic behardu lo-
 rati. Doctor handi içanen denac haur-
 reric behardu escolatu. Gaztean hartmaric
 viquicu eztuena, çahartcean nola capitain-
 duco da? *Qua in iuuentute non congrega-*
si, quomodo in senectute inuenies, Gaz-
 tean vildu eztuguna, nola edirenen duçu
 çahartcean? Gaztean luçaro garxo içatu de-
 na, nola colpe batez, eta laburzqui onduco
 da Çahartcean? Ceren bertceac bertce
 direla (lehien erran den beçala) gazteco
 vñantçac, jarraiquitcen ohñ çaitça nehoñ, çah-
 artcean ere: eta are orduan cagatcen ago,
 iauntcen ago, eta lehiatcen ago çaitça. Bada
 badirudi ecen Deabrua ere, ordñan permat-
 cen ago dela. Hala emaiten du aditcera ton-
 done Ioannes Euangelistaç, erraiten due-
 nean, aditu çuela cerutic mintço bat, cloela.
Va terra & mari, quia descendit ad vos diabolus,
habens iram in seipso, sciens quia modicum tempus
habet. Beguiraut çue lurrä, eta ifalça, garz-
 qui doña çuetçaz: ceren iautzi da Deabrua
 çutçara colera handran, iaquinic ecen, dem-
 bora gutiduela. Guztiaç tentatceintu Dea-
 bruaç, baina cintquenic, eta fintquenic,
 çaharrac. Ceren nola hec, ingenz ere, ecin
 aruiciz irauñ batçequere, dembora guti
 baitte, accabatu hurrän batçaye: eta ac-

Eccles. 1. 4.

1. 10. 11. 12.
 13. 14. 15. 16.
 17. 18. 19. 20.

Apocal. 12.

176 GAZTEPIC ÇAHARTCERA,

cabatce hartan, baitago, seculacortz ongui edo gaizqui çaiteco pontua, eta gora beherà : halatan Deabruac ere accabatce hartan, escuey eraguiten deraue: orduan bere artea, antcea, mañia, eta ahal guztia emplegatcen du : orduan çacucoac atheratceintu, daquizquien iocoac, iocatceintu : eta iccuffiric dembora guti duela, tentatceco, guti hari ahal daguien guztia, valia aracitcen derauca. Beraz hunelatan, peril handian jarri nahi du, çahartçeraino beccarutan egon gogo duenac. Ceren arraçoifi haur ere eman deçadan, ceriçanenda, anhitzi guerthatcen çalcana, çahartu vstea çahartu gabe, bere adinic hobereanean hil badadi ? Eta hala hil ezpadadi ere, cer ahal daidique, çahartcoan, adin flaco hartan ? Eta orduco ongui eguitea, cer ualia ahal daquidicayo ? Ici garrida san Basilioc pontu hunen gainean erraiten duena. *Temperantia in sexualia non est temperantia, sed potius incontinentia quadam impotencia.* Çahartafuneco pairua eta pairatcea, ecina da, eta ez pairua, eta ez pairatcea : indarraren escastea da, ahallaren faltatcea, ecin eguinez egoitea : borchaz guelditcea : adinac vkho eguitea : eguin nahia ren ecin eguina : beccatuac berac aiticintcea : ez guc beccatuen, balia beccatuec gure vtztea. Eritafunean guti iatea, ezta guti iate : orduco barurtcea ezta barurtce, ceren baliz appetituc, bada vorondate. Ha

Basil ota,
tionc 4. de
pccitent.

PENITENCIA ZVÇATCEN DVENAZ. 177

la da bada comunzqui çahartceco pairamendua, beguira mendua, eta beccatuetarie barurtcea ere: ecinezcoa da, eta ez vorondatezcoa. Hunen arauaz erraiten du san Crisostomoe erè. *Qui modestus est in senectute, cum atate plurimum subetur, non magnum sua modestia mercedem arbitrari habebit.* Eztut vste pefuna çaharrac, probetchu anhirz içanen duela, bere çahartcean onhest, modest, paufatu, eta fosegatu içaiteaz: ceren adina berà hartara laguntcen baitçaica, adinac berac hartaratcen baitu, nahi ago badu ere ecin baitaidique bertcela. Ceresquet vste duçu içanen duela, edo irabaci eguinen duela çahar ecinduac etsaiari bidera hartaturic ez ilquitceaz? Arratsean etcherat goiz viltceaz, eta bihurtceaz? Amorañtiara gaztean beçala ez, ioaiteaz? Dantçan eta iaucian ez ibiltceaz? Pontu hunen gainean ere, berce guztietan beçala ederqui erraiten du san Agustinec. *Sed quidam sunt fratres mei, qui in iuventute sua luxuriose vivere volunt, & si ad senectutem peruenierint gloriantur dicentes se continentibus esse: tunc enim eligam seruire castitati, quando libido eos seruos habere contemnit. Nunquid tales continentibus dicendi sunt? Absit. Tales enim premium non habebunt, quia laboris certamen non habuerunt.* Batçuec nahi dute, bere gaztedemboran bici bere gogara, anhirz beccatu, eta defordenu, guztiz ere emaztequin eguiten

Chrysol.
Hom. 50. in
cap. 24.
Matth.
T. 2.

August. ad
fratres me-
rem serm.
6. Tom. 5.

178 **GAZTETIC ÇAHARTCERA**
 dutela. Eta guero baldin çahartcen badira,
 lorjatcen dira, erraiten dutela. Gu iende ca-
 stoac, onhestac, garbiac, pausatuc, eta bo-
 guiratuc gara: ezugu laincoari esquet des-
 onhez queriaric accometatcen, eta ez emaz-
 teetaco beccaturic eguiten. Ordea nolatan
 eztuque eguiten. Ecin baitai diqueque. Beraz
 ecinari esquet, eta ez çuen vorondateari.

Orainste duque çuec ecen iende garbiac,
 onhestac eta castoac çarecela, eta castitate
 horren gatic, laincoaren aitcinean pagamen-
 do handia içanen duçuela. Baina enganar-
 cen çarete. Ceren pagamendua içanen due-
 nac, vti behar du beccatus, beccatu ahal
 daidiqueyen demboran, eta hartu verthutea
 orduan berean. Ceren San Crisostomoc di-
 oen beçala. *Neque enim vniuersis proflus atar om-
 nibus vitis est opportuna.* Eztira ez adin goztiac
 beccatu suerte guztietaco on eta ez gai. Ezta-
 goça çahartasunari amurusta, eta ez comunz-
 qui gaztetasunari auaricia. Badituste gauça
 guztieç, bere falsoinac, trempeac eta dembo-
 rac. Bada erateco dembora, eta bai viltce-
 coa ere. Eta erho handia da, vildu behar den
 demboran eta mugan, ercitera dohana. Gaz-
 tean behar da ercin eta trabailatu, eta çhart-
 cean, vildo, goçatu, eta pausatuc. Fin gaitz
 eguinen due çorra, baldin gazte danic ezpa-
 daguit caña, dio erre ranac. Çuc rahi badoçu
 gaztean alfer egon ets guero çahartcean tra-

Cry. e 10.
 in cap. 3.
 Math. com.

•

ho. Augu. 1.
 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

PENITENCIA LVÇATCEN'DVENAZ 179

baillatu eta obra onen eguiten hasi, hori da ordenantçaren haustea, falsoinic, ez beguiratcea, yildu behar denean ereitea, eta pausatatu behar denean travailluari lottea. Ordenantça hobea beguiratcen dute erlecc bere artean.

Erle gazteac gazte direifio campoan dabilça, travaillatcen dira. Bajña çahartuz guero, etchean daude, cofauean daude, eztira bere plazereta baicen, handic ilquitcen, han pausatcen dute. Ceren çahartcea hartaco, pausatccco, orde natua da.

§ 3.

Eguiada laicoac prometate dio, bere beccatuê barcca-mêdua noiz nahidê çaha tcean ere penitencia eguiten duenari. Ez ordea ez-tio nehorî, penitencia eguiteco biharamonic prometatcen, eta ez hartaco seguratçaric emaiten. Hala erraiten du San Augustinec. *Indulgentiam peccatorum promisi: Deus, sed crastinum diem quo paniteas non promisi.* Çahartcean penitencia eguiten baduçu on da. Ordea pontua da, ea çahartuco çarenz: eta çahartcen baçara ere, ea çahartce hartan penitencia ric eguinen duçunz. Ea lheneco adin sendoan hasi eztuçuna, gueroco adin flacoan, acabatuco duçunz.

Ea egun daiño baiño ongui nahi ago, adinaren arzuaz hobequi behar ago, eta placerey

August. de
verbi Do-
mini serm.
16. tom. 10.

180 GAZTETIC ÇAHARTCERA

ere eman agoa çarencan, ceure burua penatu
co duçunz. Ea orduan leheneco aztura çahar
gaixtoac viciric, aztura berri on batçuc
hartuco ditu çontz. Eztaquit, nic duda egui-
ten dut. Eta norc eztu duda eguinen? Ceren
Sendoac iasaiten eztuena, flacoac nola mana-
iatuco du? Baldin bacinitu bi abre, eta bi
carga, ezliçateque erhoqueria, cargaric pif-
ena abreric flacoenari emaitca? Hala egui-
ten du bada, penitenciaren carga çahartce-
rat egotzten duenac. Gaztetasuna sendo da,
indartsu da, ongui eguiteco, trabailarceco,
eta Iaincoaren cerbitçuan emplegarceco gai
da. Baiña çahartcea flaco da, on behar da
berac du bere buruarequin, eta bere buruaren
fostengatecen eguitecoric asco, Çaharra ecin
barur diceque, belhaurico oracinotan ecin
dagoque: erromerian ecin dabilque. Finean
çaharrac, bere çaharrasuneco eritasunequin
eta arraçadurequin, penitenciazco obraric ecin
daidique. Nola içanen da bada orduan,
bere eguin biderearen eguiteco on, eta gai.

Guti da çahartcean, gaztean baino çalhui
ago, arin ago, eta iauczalari handi ago.

Elefantac (animalia handibat baita) bere
gazte demboran belhaunac, eta gaisleraco
bertce iunturac çalhuito, erraxqui doblac-
cen, eta plegarcentu: baina çahartcean gogortcen
eta ofac-ten çaitça, halaco moldez, non bal-
din orduan eror, edo etçan badadi, ecin iai-

PENITENTIA LVÇATCEN DVBNAZ. 181

qui baitireque. Eta halatan hartaraz guero, bere naturaleçac berac hala eracutiric çuhaitzen contra, hec softengu harturic, çutic dagoe-la, bere loa ere eguiten du. Bada Elefant çaharraren, eta gaztearç arteç edireiten dç, dif-ferentcia, edireiten da, presuna çaharraren eta gaztearen artean ere, gaztea çalhui, eta mana iucor beçain, da çaharra gogor eta çur-run.

§. 3.

BAiña hunelaco differentiaric ezpaliz ere ezta çahartceco beguira egon behar. Ceren çahar arterainoco demboran hartan ere, gazte çarenean ere, anhitz ongui eta ontasun eguiten deratçu ceure laungoicoac, hazten, mantenatcen, eta biciric eduquitcen çaitu. Ezliçateque bada arraçoin, çuc ere bitarte hartan, ceure, demboran, ontasunac erreci-bitcen diruçunean, esquerrac errenda ciniat-çon, cerbitça ceneçan lauda, eta ohora cene-çan? Çuri laincoac bethi eguiten deratçu ongui, cergatic bada çuc ere eztiçu bethi ere eçagutça eguinen, eta esquer emanen? Çure alderacotcat franco da eta liberal laincoa nolatan bada çaraçu, hain escas eta hertsic, ceure gaztetasuna, adinic hoberena, sobera erfiric, gaixtoena, hondarra, çahartcea eman nahi baitiçu. Gailnac picailnac, eta hautu-ac bertceren, hondarrac, eta arbuyoaclainco-aren. *Non enim tantum minimum in fundo, sed*

182 GAZTETIC ÇAHARTCERA

pessimum. Dio senecac. Gauca hondartuz
 Senec epi guero, gutitcen da, era gaixtatcen. Hondarra
 guti da, era guti hura ere gaixto. Florea iri-
 na, hoberena gaztetafuna, eramaiten du et sai
 gaixtoac, era guero nahiduçu contenta dadin
 Iaincoa çahiaz, era çahartceco hondarrac.
 Arrencuratcen cen Iaincoa, ceren animalia
 itsuac, mainguac, eriac, eta hebaifac offeren-
 daicen ceratçaten: Beraz arraçoifsequin er-
 rencuratuco da çurçaz ere, Ceren çahartçea
 baira itsu, eri maingu, hebain, eta çuc hura
 offerendatu nahi baitioçu.

Malach 2.

Çahartcean begui etaco viſta laburtcen da,
 beharrietan gorreria eguiten da: Belhaunetan
 heçneria iartcen da, indarra gutitcen da
 appetitua galtcen da: loa ioaiten da: iccara
 ethortcen da: Iarrua cimurtcen da: illea
 vrdiñtcen da: burua catſolltcen da: hatſa khi-
 ratſten da. Fineã prefuna çaharra, hotz beratçé
 min beratçé, iduricortcen, haſerrecortcen, eta
 alde guztiz on-behartcen era vrricalquiçun e-
 guiten da: hain vrricalquiçun, non baldin ne-
 hon ere gorputzac narrantic, arraçaduracic,
 edo falta eſta linic baldin badu, orduan guztiaç
 aguertuico baitira.

Certaco du beraz Iaincoac halacoa? mun-
 duac eta monducoec beretçat on eztraducate-
 na, bere artean icuſſi nahi ezturena, eta com-
 pamtetan ere narda çayena, nahi duço çuc
 hardeçan Iaincoac bere beſtale, maita deçan,

PENITENTCIA LVÇATCEN DVENAZ 183

beſarca deçan? bere compaiſian etalorian errecibi deçan? Hoberena behar duenari, eta onic baiçen hartcen eztuenari, nahi çenerau çayo çuc çaiçtoena bulecatu?

Eta çaiçto hura, çahar itſu, maingu, hebain eri hura har baleça ere lainco miſericordioſac ezliçateque ez guziarequin ere halacoa, eguiteco gabe. Çeren non da beccatua. gatic eguin behar den deſcargua eta pagamendua? Nolatan çahartcean hain dembora laburrean eta adin flacoan eta erbalean pagatuco eta ſatiffatuco du, hanbat beccaturen çorra eta obligacinoa? Hargatic erraiten du San Aguftinec.

Qui ſero panites non enadet ignem purgatorij. Verandura iſio penitenciaric eguicen eztuenac, çahartçeraiſio laincoç gana iſçulcen eztenac perildu hobereuaz ere, purgatorio etan luçaro egon beharco duen, hara gabe eſcapatuco ezten, lehenbicico vrthean çamarric edo arropa forraturic beharco eztuen.

Çeren Climaco ſainduac dioen beçala. Valentia handia da egunean eguneco deſcarguaren eguitca. Eta badiç San Matheoc ere. *Sufficit dici malitia ſua.* Egunac berac du bere buruarequin eguitecoric alco.

Nola nahç tutçu bada çuc, hanbat egunetaco, eta demborataco, gatzetaſun guztico, beccatuac çorrac eta eguitecoac elccargana vildu eta guzticac çahar demboraco beguiratu, eta eduqui? Eztacuſaç çahartçeco manaiua,

Auguſt. de vera & falſa penitencia cap. 18. tom. 4.

Clima ſcã la 8 in fine

Math. 6

184

ÇAHARTCEAN ERE

manaiu appurra dela? Era adin harc bere dem-
boran eguiten dituen falten ere erremediacen
eguitecoric asco içanen duela?

Beraz hunelatan , gazte da nic behar da
Ieaincoa cerbitçatu, penitenciatan emplegatu,
beccatu etaric apartatu , eta ez guerotik gue-
rora , gaztetik çahartcera , luçatu.

*Çahartcean ere penitenciaric eguiten
ezuenaz.*

C A P. XIII.

Reg. 13.

Rraiten du escriptura sainduac. *F*i-
lius unus annis erat Saul, cum regnare
capisset, duobus autem annis regnavit
super Hierusalem. Vrthe batetaco
haurra cen Saul, erreguetu cenean, eta bi vr-
thez içan cen erregue Ierusalemereñ gainceañ.

Ordea nolatan ahal dateque haur hu-
nela? Ceren segur da vrthe bat baiño guehi
ago çvela Saulec erreguetu cenean , eta hala-
ber bi vrthe baiño guehi ago egon cela bere
erreguetasunean. Eguia da hala da. Ordea
nola hastean baitcen malicia gabe , vrthe ba-
tetaco haurtaren pare , eta egoitça hartan, ira-
un baitçuen , bi vrthez , eta ez guehi ago: eta
Iaincoaren alderacotçat , ezpaurra conturan
hartcen

PENITENCIARIC RGVITEN E L TVENAZ 185

hartcen ontafunean emplegatcen diren vrtheac baicen, halatan erraiten ja, vrthe bateraco haurra cela Saul, erregue sartu cenean, eta bi vrthez egon cela barren hartan, eta ez guehi ago. Ceren ezpaitcen, bi vrhez baicen, beccaturic eguin gabe egotu.

Erraiten du Senecac *Quidam tunc vivere incipiunt cum desinendum est: si hoc iudicas mirum,* Senec epil. 23.

adijctian: quod magis admireris: quidam ante vivere desierunt quam inciperent. Iende batçuc hasten dira bicitcen, bicitcetic guelditu behar denean: eta baldin hunetçaz miretsten baduçu, erranen deratçut are miretstico ago duçuna: bertce batçuc bicitcen hasi baiño lehen, guelditcen dira bicitcetic. Ceren obra onen eguiten hasi baiño lehen accabatcen baitçaye bere bicia. *Quid est autem turpius quam senex*

vivere incipiens? Dio Halaber Senecac. Cer Senec epil. 13.

da gauça itfusi agoric, bicitcen hazten den çaharra baiño. Lehen beharda lehen hasi, lehen beharda iccassi. Eta nola çaharra ecin has baitititeque bicitcen, segur da obrez mintço dela Seneca leccu hunetan, eta ez adinaz.

Itfusi da, çahartceraifio, laincoaten cerbitçatcen ez haztea, itfusiago orduan ere ez hastea, eta guztietaco itfusiena eta gaixtoena, orduan gaixtaqueriari berriro lotcea, eta malician barren ago sartcea. Batçue çahartcean hasten dira prestutcen, eta verthuteari iarraitquitcen: eta hobeda orduan ere, ez

N

186

ÇAHARTCEAN ERE

nehoiz baino. ordea hura da, bidea iraganic,
etcheá egon behar luqueyeneá, zbiatcea: hádi-
tu eguiric aprendizcoan iartcea: vrdinduric
escolara ioaita. Eta hauc guztioe dira itxusi
sasoñeric campoan, eta muga gaitzean.

Gazte demboran ibili cinen, gazte antçu,
arintqui debocino gutirequin, bethi prome-
tatcen cenduela, eta gogoan erabitcen, ça-
hartceá miracuillu eguinen cen duela, orduan
saindutuco cinela. Bada orai çahartu çara,
ceure promesen eta hitz hanñien eppean, eta
mugan çara. Baina euc orai ere itçu pidea bil
harceinruçu, luca menduac edireiteintuteu,
eta azquen adinean çarela guti consideraturic,
lehenbicioan baitcina beçala gouernatcen
çara. Etcuen itala eguiten Senecac Ientil
bacen ere, erraiten çuenean. *Ante senectute-
rem curavi ut bene viverem in senectute et bene mo-
rerer.* Çahartceco alicinean enleiatu tinte-
cen ongui bicitcera, eta çahartcean ongui hilt-
cera. Gaztean bicitceaz eduqui nuen contu,
eta çahartcean hiltceaz, çahartuz guero, vrci
behar da bicitcea, eta bicitceco gogoa, heri-
orçearaquin behar da iharduqui, eta hartaco
bere ahal guztiaz prestatu.

Senec. Epi.

6

CAhartcea, sentonicea, vrthe anhitzez bi-
citcea, bere eguitez on da, lancoaren

PENITENTIARIC EGVITEN EZTVENAZ 187

donna, eta dohaina da. Ceren iondone Pauloc dioen beçala. *Licet is qui foris est, noster homo corrumpatur, is autem qui intus est, renouabitur de die in diem.* Gure gorputz haur, arimaren campoco, eta gaineco estaiqui haur, çahartceaz higatcen, eta defeguiten bada ere, ordea barten, arima hobetcen eta erraberitcen da. Presuna çaharrac nola ia berac fr ogatuz, eta esperentciaz ere baitaqui mundúco erhoquerien, eta ioan ethorrien berri, ordu du, gartzetasuneco mañen, eta tornuen vtzteco, eta bere buruari accordatceco, eta ohartceco. Baiña gaztea perilos da. Eta haláñan erregue Dauitec erraiten cioen Iaincoari. *Ne reuoces me in dimidio dierum meorum.* Eznaçaçula dey neure egunen erdian. Vtzna çaçü çahartcera, vmoteera, vrdintcera eta azquen adinera heltcera. Çahartasuna bertce anhitz gauçataco ere bai, baiña guztien gainetic emaiten da, gartzetasuneco falteen erremediatceco. Eta hartaracotzar, hartaraz guero leheneco odol beroa hotzten da, sosegua ethortcen da, eta bat ere adimenduric duena, ethorquigunean pensatcen iartcen da. Den presunariç laçoenac eta antñicabenac ere arratscan etcheço atheac herfñicua: portalcen mugan hirietan munduac laster eguitendur ardiac ihuntceracoan fitetz ago iaten du: Cisneac hiltceracoan bere cántua eritce oblatcen du. Hala daguitela consiliac

Icor. 4.

Psal 104

188

ÇAHARTCEAN BRE.

ceintu iondone Pauloc presuna çaharrac.
 Hebr. 10. *Tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.* Cenbatçenaz eta iccusten baituçue ce-
 uen azquen eguna hurbiltçeen ago çaitçuela,
 hanbatenaz laster ago'abia, hanbatenaz per-
 mago eta lehi ago çaitçezte. Beguirautçue
 orduan çabartçetic, naguitçetic, eta ez anfiat-
 cetic. Ceren orduan da mena, orduan da mi-
 na orduan da azquen adina, eta peril guztien
 gaineco perila. Eta nola hanbatic hanbarean,
 eder ago baiçaitça Iaincoari, gaztetafuneco
 cerhitçnac, eta obra onac, çahartafunecoac
 baiño: hala bertçe aldera, çaitça halaber it-
 fusiago, eta gaitziago, çahartafuneco faltac
 eta hutz eguinac, gaztetafunecoac baiño.
 Ceren çahartafunecoac ezpaitira, iaquin ga-
 bez, inorantçiaz edo esperientçia faltaz egui-
 nac baiña bai maliciatz, gaixtaqueriaz eta go-
 goan deliberaturic beguiac itsuturic, beçala
 acometa tuac, eta obratuac.

Ezta pontu hunetara gaixqui heldu Spiritu
 Ecclef. 25. *fainduac dioena. Tres species odium anima mea
 & aggrauor valde anima illorum: pauperem super-
 bum, & diuitem mendacem, & senem fatuum & in-
 sonfatum.* Hirur beccatu, edo beccatore suerte
 gaitz esteinere, eta çaitçquit bertçe guztien
 gainetic itfusi. Probe vrguillua, aberatz gueçur-
 tia, eta çahar erho cecçu gabea, edo çahar a-
 murusa.

Considerateccoac dira hiez hauc isquin de-

PENITENCIARI IC EGVITEN EZ TVENA Z 189

çagū ea cergatic daritzten Iaincoac hein gaitz hirur beccatu fuerre hau: probearen vrguillutafunari, aberatfaren gueçurrari, eta çahartaren, erhotafunari. Baldinba bada hauc baino beccatu handiagoric. Lehenbicicoric, probea vrguilla içaitea, badirudi eztela beccatu handi, lehen dirudi erhoqueria eta adimendu falca Ceren probea cere vrguillutcen du? Halaber aberatfa ere gueçurti içaitea, badirudi beccatu arina dela, behintçat anhitz da handi agoric. Bada guiçon çaharra ere vanaloriatçea, eta gazte demboraco cenbaiterhoqueri atarabihurtçea, guiçonari guertha daquidicaionada, anhitz da beccatu handi agoric. Cergatic bada, hauc hunela direlaric, erraiten du guziarequin ere Spiritu sainduac, hirur beccatu hauc çaitçala gaitcienic, eta itfufi enic? Ezta gaitz ihardeften.

Baldin hirur beccatu fuerre hauc confidera baitçagu gainguiroqui, açaletic eta campotic, bada hauc baino handi agoric, eta Iaincoz ere gaitz etfi agoric. Ordea baldin har badeçagu barrenana, mamia, Spiritu sainduac hunetan erran nahi duena. edirenen dugū, maliciaz, premia gabe, golotoniaz, bere placerera, causaric, occafinoric, eta reñtamenduric gabe eguiten diren beccatuac, direla gaixtoenac, eta halacoac dira hirur beccatu fuerre hauc ceinetçaz mintço baicara presenteon.

Probea gueçurti içaitea, ezta hain miretste.

N 3

190

ÇAHARTÇEAN ERE

co ,ceren,beharrac anhitz gauça eraguin de-
 çaque. Aberatfa ere vrgullu guertharcea,co-
 munda ,arduraco gauça da ceren nola neho-
 ren men gabe, berac baitu bere dina eta behar
 duena,harc vrgulluteen du, harc handitcen,e-
 ta hantcen du. Bada presuna gazte bat bere o-
 bretan eta ioan ethorrietan arin, eta erho içai-
 tea, ezta ongui, baiña badirudi , appuibat
 bedere , adinac defencusatcen duela. Bai-
 ña probeac cer occasino du vrgullutçeço
 Aberatfac gueçurti içaiteco? Eta presuna ça-
 harrac gazte demboraco törnuetara eta erho-
 querietara bihurtceço? Beccatu hauc eta guz-
 tiz efe çaharta funecoec, eztute defencularic
 eztute estacururic, eta ez ederzratceço bideric
 eta halatã çaitça hain gaitci eta itsufi laicoari

f. 2.

EGú batez permititu çuen laicoac defeguin
 ceçatê bere etsaiec,lerusalemeco hiri eder
 famatu hura,vicicerauê,hartçaz nahiçutê guz-
 tia,ceguitela. Eta nola laicoac ezpaitu, behin
 ere nehor bide gabequi gaztigatcê,emaiten du
 arraçoia,Jeremias prophetac,ça cergatic laï-
 coac hiri hura hala defeguitera eta bilhacatce-
 ra vti çuê,erraitê duela *Sordes eius in pedibus e-
 ius,nec recordata est finis sui.* Bere liquits queriac
 eta liçñafunac cituê oiñerã, eta bere finaz ere
 etcê orhoitu. Errã baillu beçala. Oiñac cituen
 lohiac fatsuac, eta liquitsac , haur da causa, eta
 arraçoia cerê hiri hura hala galdu cê. Bada
 gauça comuna da, eta arduracoa, oiñac liquitz

Jerem. 1.

PENITENCIARI CEGVITEN EZ TVENAZ 191
 içaitea, ceré lurreá baitabiltea. Cer átsia cé be-
 raz hargatic? Baldi beguitarteá, bifaia iça balu
 liquitz, badirudi arraçoína iça çuqueyela egui
 çuenaré eguiteaz, baiña oiñac gatic cer antzia
 cé? Eta ala baiña hargatic, oiñetaco liquitz
 queriác gatic, erraiten da galdu cela ceren
 nola çahartcea baita, azquen adina, eta bi-
 circearé bazterra eta hódarra: hala dira oiñac
 ere gorputzaré fina accabáça. Eta halatá oi-
 ñetá liquitz içaiteac, errá nahi çué, çahartcean
 cela liquitz eta gaixto, eta etcela bere finaz e-
 re orhoitu, eta halatá galdu cela. Ceré çahart-
 ceá gaixto dena, eta orduá bere saibaméduaz
 orhoitcé ezrena gaitz da galdu gabe, escapac-
 cea. Erraité du Sã Cipri. *Sicut in lignis ipsa repro-
 ba arbor cõparet qua post flores, si ultus optimos, culto-
 ri suo non exhibet: sic & in hominibus ipse reprobus est
 quẽ flori iuuentutis deserit, & tamẽ in sui corporis se-
 nectute, bonorũ operũ fructus profert, parus pendit.*
 Nola çuhaitza, baita, çuhaitz, alferra, fauna, i-
 dorra eta agorra, hostoaré eta lorearen ondoan
 fruituric ialairen eztuena: hala da guiçona ere,
 guiçõ alferra eta guti valioa, bere gatzeta fune-
 co lorea eta verdeta funa iraganez guero, obra
 onen fruituric gabe dago ena. Guiçonac ne-
 hoiz ere içaitecotz, behar luque hogoy. vrthe-
 ran içan laster eta arin: hogoy eta hamarretan
 indar eta sêdox berrogoy etá cêçgu eta adimédu
 berrogoy eta hamarretan diru eta haciéda: eta
 hitur hogoy etan debocino, eta conciebacia.

Cyprian
 de 12 abu-
 sio abusoe

192

ÇAHARTCEAN ERE

Adin hartan, hirur hogoy vrthetaraz guero concientiaric ez tuenaz, bere appetitu defordenatuetaric guibelatcen ezrenaz ezta guičula conturic. Eta are guti ago, orduan berritro gaixtaqueria pensatcen, eta eguiten hasten denaz: hartçaz etsi eçaçu, hura emaçu galdutçat.

Ierem. 6.

Hainac, eta halacoac mehatchatceintu Ieremias Prophetac, hitz estali batçuen azpian, erraiten duela. *Va nobis, quia delinamur dies, quia longiores facta sunt umbræ vesperi.* Ai gure vrricalquiçunac, galdu gara, eguin du gureac. Cereu accebatu hurran da eguna behehitu da iguzquia, eta itçala ere luçatu ago da arratz aldean. Cer erran nahidu minçatce molde hunec? Baldimba iguzquiae, bethiere agueri den beçala, luce ego eguin behardu itçala arrats aldean egu-erdian baiño. Ceren egu-erdian gaindic behera artez, eta arratz aldean faihetsetic, foslay emaiten baitu. Ordea guzuarquin ere, cereu haur hunela guerthacen den, erraiten çaicu beguira dugula, galduac goacilla. Nola aditcen da bada haur? Aditcen da, galduac goacilla, ez cereu icusten dugun iguzqui hunec, eguiten duen, arratz aldean, itçala handi ago, eta luce ago, baina cereu gure arrats aldean, çahartcean, adina irauliaz, eta behehituaz dohanean, eta dihoacuncan, men-

PENITENCIARIC EGYITEN EZTVENAZ 193

decatceco, enganatceco, eta ate bicitceco nahia, eta defira ere, berretcen ago, eta lúçatecen ago çaicun, ceren çahar ago, eta gaixto ago eguiten garen hargatic erraiten du galduac goacilla.

Badaquigu parabifuraco denac, ez ruela behar beccaturic, eta ez beccaturen notharic, eta ez cimurduratic. *Non habentem maculam aut rugam.* Badaquigu vtcic behar direla aztura gaixtoac aiticinetic. Eta çuc gazte cinenean, erraiten cenduen, etcela orduan leccuric, baiña çahartcean, guztiac falta gabe vtcico cinituela. Bada orai han çara, bazterrean çara, çahartu çara, eta ala baina egun daiño baiño barren ago sartcen çara, lehen beçain gaixto, edo gaixto ago çara. Cer eguin gogo duçu bada? Certan penfatcen duçu? Ceren beguira çaude? Çahartcearen? han çara. Eppearend? complitu da. Complieçaçu bada çuc ere, ceure hitza, eta promesa, çahar cindeciñeco, eman cenduena.

Erranen duçu, badut oraiño bertice eppebat ere: eztira oraiño dembora guztiac iragan. Egua da, erran nuen, çahartcean onduco nintcela, orduco cen lehen eppea. Baiña hardeçaquet bi garren bat ere. Ceren oraiño, çahar naicena gatic, bici naiteque, guchi ago ere. Bada azquen vrthean, hiltceraco aiccinean falta gabe, falta guztiac erremerdiarucitut. Orduan neure hitzac eduqui-

Ephes. 9.

194 HERTOTCECO ONERAIÑO

coitur, promes guzriac complirucoitur. An arteraiño ezta leccuric, ezta cer mintçaturic.

Haur da prefuna galduen contua, eta hurran, hurran, huñen ondoco, eta hurraneoo capituluan, aguerico den beçala, fin gaitz eguiteco, seiñale guerthua.

*Heriotceco oneraiño beccatutan egon
gogo duenaz.*

CAP. XVII.

Senec. ep.
27.

Rraitendu Senecac. *Moriantur ante te vitia.* Hil biteci çu baiño lehen, çure faltac, eta beccaruac: hec lehenic, çu guero Eztiçatçula heriotceraiño ceurequin eduqui. Ceren harraz guero, periletan iar cindezque, cerori hil agatic, hec biciric gueldi litecin. Çahartceraino, beccatutã dabillana, ezta peril gabe cer içanen da bada, are aiccin ago, heriotceco oneraiño, bethi barren ago fartcen dela, bethi hala dabillanaz, eta ibilli gogo duenaz? Eznuque erran nahi, cein peril handiac diren heriotceco oren hartan. Ceren ezpaneraucaio nehor, icitceco, eta esperantçaren gaitceco, occafinoric eman nahi. Ordea ecin na-

BECCATVTAN EGON GOGO DVENAZ 195

goque erran ere gabe. Ceren orduco esperantçac anhitz galcen baitu. Eta baitacusat ecen, nic orai, hemen eman ahal deçaquedan icialdutac, eta veldurtafunac baiño, orduco perilaren berriric, iaquin gabeac, calte guchi ago eguin deçaqueyela.

Baiña eguiteco hunetan sarthu baiño lehē, nahi nuque iaquin ceneçan gauçabat, eta da. Nola eguiazco penitencia baita, Iaincoaren donua, dohaiña, eta emaitça, Iaincoac berac placer dueneā eman deçaqueyena: hala eguiazco penitencia hura, noiz nahi den dela, heriotceco azquen orenean bada ere, salbatceco asco sendo, eta botheretsu dela. Eta halatā salbatucen ohoiña, bere azqué ofeneā, an arteraiño, beccaturan egona, eta ibilia. Oraiño bideazcoac gara, eta hunela gareiño iragan gaitzque aitcinat, eta bai guibelat ere bihur, badaidi quegu ongui, eta bai gaizqui ere. Cerē vorondateā libre, eta gueure escuco baitugu. Halatan erraiten du san Agustinec. *De nullo* Aug. serm. *desperandum est, quandiu patientia Dei, ad* 11. de Vec- *penitentiam adducit, nec de hac vita rapit im-* bis Domini *pium.* Ezta nehortçaz ere etfitu behar, Tom. 10. ezta nehor ere galdutçat eduqui behar Iaincoaren pacienciac penitencia eguitera iguriquitcen dioeiño, mundu hunetan vtzen dueiño. Halaber erraiten du san Agustinec berac. *Penitentia aboleri peccata, in-* Aug de Ec- *dubitanter credimus, etiam si in ultimo vita* cle. dogma- *tibus cap.* 80. Tom. 3.

196 . HERIOTCECO ORINERAIÑO

spiritu admissorum peniteat. Segur daducagu, du-
da gabe sinhesten dugu, azquen hatxaren
aurthiquitcean ere, penitentiocac barccatcen
dituela beccatuac. Eta laincoac berac erta-
na da Ezechiel Propheta barthan. *Impietas*
Ezech. 13. *impis non nocetis ei, in quacumque die conuersus,*
fuerit ab impietate sua. Eztio beccatoreari-
beccatutic ilquitcen den egunetic harat, be-
re beccatuac calteric eguinen. Conuerti be-
di, onera bihur bedi, nahiz dela arimac egui-
teracoan. Biz hatz baccotchean dagoenean
eta orduan ere ençuna içanen da. Biciac di-
rauciño, hatza fabelean deiño, arima gor-
putzeric iltqui arteino, baldin oraiño adi-
mendua on badu, memorioan, eta accorduan
badago, nahasten ezpada, baduque bere bec-
catuaz, beharden vrriquimendua, damua, eta
dolorea. Eta hâbatenarequin eztu bitartean,
cer etficuric, eztu cer esperançã galduric,
ceren ezpaita oraiño orduan, erremediotic
campoan.

Beccatuez barccamendu ardiefteco, eguin
behar da penitencia: eta penitencia eguite-
co, asco da pontu bat, buru-itçultce bat,
begui herts-idequi baten bitartea. Ceren
eguiazco penitencia, eta bertceric ecin dai-
diçueyenean salbatceco asco dena, bihotz-
ezco vrriquimendua da, falta eguinez
barrenean, laincoa gatic, damu eta dolu
içaitca.

BECCATVTAN EGON GOGO DVENAZ 1987

Erraiten denean eguin behar dela penitencia, eta bertcela ecin salba ditequeyela, ezta ez additcen, bada eta ezpada behar dela cofessatu, barcamendu escatu, barurtu, oracinatedan egon, erromerian ibili, eta hune-laco bertce obra penatuetan penatu. Ceren eguia da, gauça hauc guztioe penitenciac dira, eta penitenciazco obrac: ordea dira campoac, eta eguin ahal ditez queyenean, cenbait bedere eguin behar direnac. Baiña baldin ecin eguin badi tezque, ecin cofessa bada-di, ez mintça, eta ez deusetan ere manaia: asco da orduan barren ona, uorondatea, bihotzezco damua, dolua, eta dolorea. Cein baita eguiazco penitencia, eta casu hartan, bertceric ecin daidi queyenean, salbatceco asco dena.

Erremedio haur dute itgasoan edo handic campoan cofessatu gabe hiltcen direnec: barreneco penitencia, bihotzezco damua, eta dolorea, contricionea. Eztute bertceric, baiña haur dute asco, baldin behar den bidean, içaiten badute.

Eta barreneco penitencia haur, bihotz ezco damu, eta dolore haur (cein latinez deitzen baita *contritio*, a verbo *conterio*, erran nahi baitu, chehatcea, çathitcea, porroscatcea. Çeré beccatuz gogortu cen bihotza damuaz, doloreaz, eta vrriquiaz, chehatcen, beratcen, eta çathitcen baita) badu que nehorc laburz-

198 HERIOTCECO ORENERAIFIO

- qui, dembora gutiz, pontu batez. Ceren fan
 Basit orat. Basilioc dioen beçala. *Non enim temporis quan-*
 4. de pœnit. *ritate, sed animi proposito pœnitentia indicatur.*
 Penitenciaren indarra, eta valioa, voronda-
 rearen deliberamenduan dago, eta ez dembo-
 raren lucetafunean. Hala dio fan Agustinec
 Angust. in. *ere. In actione autem pœnitentia, non tam conside-*
 Enchyrid. *randa est mensura temporis, quam doloris.* Peni-
 cap. 6. T. 3. *tentia eguitean, ezta hain confideratu behar*
 demboraren neurria, nola dolorearena. Vrriqui-
 mendu eguiazcoac, bihotzez conuertit-
 ceac, dolore finac, eta beroac, guchi ago daidi
 lajoac demboragutiz, dolore lachoac, eta hotzac
 anhitzez baifio. Dolorea beharda neurtu, eta
 confideratu, eta ez dembora haur beror emai-
 ten du oraiño aditcera fan Agustinec, erraiten
 duenean. *Pœnitentia vero non annorum numero*
 Aug. serm. *confetur, sed amaritudine animi.* Penitencia ezta
 67 de tem- *ez vrtheen contuaz eguiazco, eta valios egui-*
 po. T. 10. *ten, baiña bai bihotzaren barreneco dolo-*
 reaz, vrriquiaz, eta atfecabeaz.
 Nola beccatuaren arimatic quentceco, eta
 atheratceco, bi gauça behar baitira, bata Iain-
 coaren aldetic, haren garacia, eta faborea, eta
 bertcea guretic, gure nahia, eta vorondateaz
 eta gauça hauc guztioac, are gure aldetic be-
 hardirenac ere, principalqui Iaincoac eguitē
 baititu, halatan Iaincoac bere garaciaren
 emaittea, eta gure garacia haren errecibitce-
 co, eta harequin batean beccatuaren quentce-

BECCATVTAN EGON GOGO DVBNAZ 199

co, prestatcea ere, eguin ditezque laburz qui, heriotceco azquen articulan. Ceren beccatuaren eguiteco asco da pontu bat, gogo aren egorzte bat, vorondatearen deliberatce bat, eta consentitce bat : asco içanen da beraz halaber beccatu haren beraren erremediatceco ere, pontu bat, gogo aren bertce aldera itçultce bat, vorondateac çintqui, eta fintqui Iaincoagatic, beccatu aren vtzte bat, eta gaitzezte bat. Ceren are misericordios ago da Iaincoa, iusticiati baiño, barccatcera prest ago gatzigatcera baiño. Beraz hunelatan heriotceco pontuan ere, azquen orenean ere, eguin diteque Iaincoaren fauorearequin batean, eguiazco penitencia, eta erdiets beccatuen barcamendua. Haur da eguia, eta eguia hunetaicza tudaric.

§. I.

BAi ordea bada duda, eta duda ere handia, ea azquen oren hartan, eguiazco penitenciaric, beharden vrriquimenduriciçanen duenz beccatoreac. Aithortcen deratçut, baduqueyela orduan ere : Ordea pontua da, ea içanen duens. Eta ezta munduan, heriorceco oreneraiño beccarutan dagoenaren salbamenduaz, dudatcen eztuenic, segurançaric emaiten duenic. Aitçitic escriptura saindua, eta eliçaco doctor

100 HERIOTCECO ORENERRAINO

guztiac hain herstuqui eta ici garriqui mintço dira, orduco penitenciaz, non bairudi ecen hequen erranen arauaz, hartaraz guero, eztela bar ere salbatcen.

Erraiten du San Matheo Euangelistac. *Orate ut non fiat fuga vestra in hyeme vel sabbato.* Math. 14. Eguique othoiz, eztadilla çuen ihesa guertha neguan edo larumbatean; cein baitcen orduan besta. Ceren nola negua baita limburi, leun istilsu, eta lohitsu, iezta bidean ibiltceco on. Eta besta egunean ere debecu cen, etcen fori eta ez cilbegui bide luceric iragaitea, vrrun ioaitea. Bada heriotceco orena da negu, eta bezta.

Negu ceren, guztia baita trabuz, travailluz eta eguitecoz bethea. Besta ceren orduan behar baita pausatatu, eta astelegunetaco travail-luez, an arterainoico obra onezgoçatu. Beraz hunelatan lehen behar da etsai gaixtoaren es-cuetaric ihes eguin eta es capatu, eta ez anarte-raino egon, eta luçatu.

Arropa berriac bazcocotçat eraguin nahi di-tuenac, aiticinetic behar du prestatcen hafi, aiticinetic behar du oihala eccarti, neurria har-tu eta iostera eman. Echoqueria handia liçate goiz bereraino, dendaria deitu gabe eta bert-ce gauçac chuchendu gabe egoitea. Bada are da erhoqueria handi agoa heriotceco ore-neraino, arjmaren beztitceaz conturic ez e-eguitea, eta yste içaita ecen herstura hartau
hain

BECCATVTAN BOON GOCO BVENAZ 201

hain dembora laburrean prestatuco eta appain duco dela. Halatan Alexando handiac egorci çuen soldadu bat bere compainiatic. Ceren cisaiarequin batceracoan, combat emaiteracoan hasi baitcen harmen garbitcen, eta prestatcen.

Dembora bertzia, eta eguitercofua da, heriorseco dembora: gaitz da orduan eguiazco penitenciaren eguitca, eta içaitca, guztuz ere lehen deboçinoan vsatu eztenarentçat, edo an arterasño bethi gaitxo içatu denarentçat.

Eta nola den gaitz, anhitz arraçoifnez frogahal diteque. Lehenbicoa, orduan munduco eguiticoec, çor-hartcecoec, hartu-emanec seme alabec, sehiec, ondocoec, eta guztien gainetic, eritasunac berac, orduco oinñhac min hec, trabu handia ibenico deratçute, nahassico, desmordituco, çeri lot eztaquiçula, ceure buruaz, eta eguin bidez ahantçuric, ibenico çaituzte.

Succar handi batequin, saiherseco punta batequin, edo bertce eritasun bortitz batequin dolerez çarenean, dolore hart berac, are escapatcen çarenean ere, emaiten deratçu eguiteroric asco, ezteratçu bertcetari peniatceco ere, astiric vrzten.

Cer içanen da bada, dolore guztian gaineeco doloreac, arimaren gorputz etic atheratceco asco denac, heriorsecoac har çaitçaneand? Cer valencia eguin vste duçu çuc orduand?

202 HERIOTCECO ORENERAINO

Eguiazco penitencia, cein baita, gauça, handia, eguitecotsua, eta ofasuna duenari ere, lanic eta ekhairic asco emaiten dioena, nahi duçu çuc, den demboraric herstueneco, gaitz eneco, eri çareneco, eta are, heriotcearen azquen oreneco, luçaru.

Horretan emaiten duçu, aditcera, eztuçula nehoiz ere penitenciaric eguin nahi. Ceren ofasunarequin çaudenean, ahala duçunean, ezpaituçu eguicen.

Hugo de sa
cram part.
4 cap. 5
Augusti se.
17 ad fia
res in ere
mo tom 10

Hala erraiten du doctor batec. *Si non facis dum potes, manifeste ostendis, quod non vis.* Hargaric erraiten du San Augustinec ere. *Festinare debet ad Deum conuersendo dum potest unusquisque, ne si dum potest, noluerit, omnino cum voluerit, non possit.* Bai bederac behar du conuertitu eta eguin laster laincoa gana, ahala duenean.

Ceren ahala duenean, nahia eztuenean, venturaz guero, nahia duenean, eztu ahala içanen: Behinçat iarcen bedere bada, ez izaitteco perilean.

Beraz honelatan lehen behar da prestatu.

Ceren gaitz içanen da, heriotceco orenean, eritasunez, eta oiñhacez cagarua çaudenean, penitencia eguitca, behar den fintasunarequin, eta berotasunarequin laincoari gomendatcea. Ceren orduan, berceac berce direla, eritasunac berac, emanen baiteratçu, eguitecoric asco?